

Hansti Duniya (Punjabi)

♦ Vol. 45 ♦ No. 03

♦ March 2021

₹15/-

ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

• Vol.- 45 • ਅੰਕ - 03 • ਮਾਰਚ 2021 • Pages : 52
(ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਤਿ੍ਖਕ)

Also published in Hindi, English & Marathi

Printer & Publisher C.L. Gulati, on behalf of Sant Nirankari Mandal, Delhi-9, printed at M.P. Printers, B-220, Phase-II, NOIDA - 201305 (UP) & published at Sant Nirankari Satsang Bhawan, Sant Nirankari Colony, Delhi-110009

Managing Editor : Sulekh Singh 'Sathi'

Editor (Honorary)

Sulekh Singh 'Sathi'

Email: editorial@nirankari.org

Ph.: 011-47660200

Fax: 011-27608215

Website: <http://www.nirankari.org>
kids.nirankari.org

Subscription Value

Country	1 Year	3 Years	5 Years	11 Years
India/Nepal	₹ 150	₹ 400	₹ 700	₹ 1500
U.K.	£15	£40	£70	£150
Europe	€20	€55	€95	€200
USA	\$25	\$70	\$120	\$250
Canada/ Australia	\$30	\$85	\$140	\$300

Other Countries

Equivalent to U.S. Dollars as mentioned above.

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ

04

ਸਤੰਤਰ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ	04
ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤੀ	10
ਹਾਸਾ-ਏਡਾ	16
ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤੀ	19
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?	27
ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਿਤਾ	38
ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ	42
ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਰਖ	50

ਚਿੱਤਰਕਥਾਵਾਂ

ਕਿੱਟੀ	20
ਦਾਦਾ ਜੀ	46

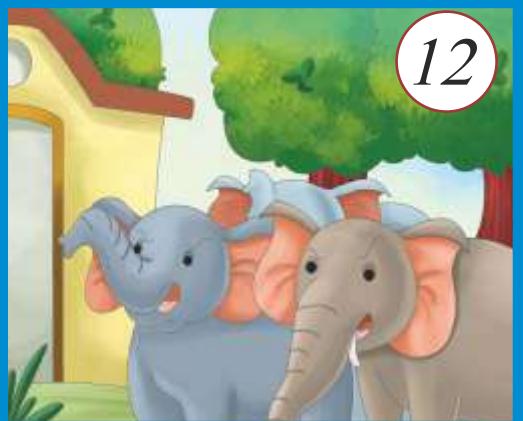
6

9

24

12

31

ਕਹਾਣੀਆਂ

ਦੁਸਮਲੀ ਸੱਪ ਅਤੇ ਨੇਵਲੇ ਦੀ

- ਕਲਪਨਾਥ ਸਿੰਘ

06

ਚਿੰਕ੍ਰੀ ਦੀ ਹੋਸ਼ਿਆਰੀ

- ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਕੜੋਨਾ

12

ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਪਯੋਗਿਤਾ

- ਅਰਚਨਾ ਸੌਂਗਾਨੀ

18

ਮਗਰਮੱਛ ਦਾ ਹਮਲਾ

- ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ

24

ਜਾਢੂ ਵਾਲੀ ਮੱਛੀ

- ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰੋਮੀ

31

ਚੇਰੀ ਦੀ ਸਜਾ

- ਦੀਪਕ ਪਾਠਕ

32

ਨੀਲਮ ਪਰੀ ਅਤੇ ਮੌਨੀ

- ਗੋਵਿੰਦ ਭਾਰਦਵਾਜ਼

40

ਅਨੋਖੀ ਹੋਲੀ

- ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ 'ਆਸਟ'

43

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ

ਜੀਰੇ ਦੀ ਕੀਮਤ

- ਉਸਾ ਸਭਰਵਾਲ

09

ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਟੌਨਿਕ

- ਵਿਭਾ ਵਰਮਾ

15

ਜਵਾਲਾਮੂਖੀ

- ਕੈਲਾਸ ਜੇਨ

28

ਕੰਗਾਰੂ

- ਡਾ. ਪਰਸੂਰਾਮ ਸੁਕਲ

35

ਪਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਕਿਵੇਂ?

- ਡਾ. ਵਿਭਾ ਸਿੰਘ

45

ਗੀਤ-ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ

- ਅੰਜੂ

05

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ

- ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ

11

ਚਿੜੀ

- ਗਛੂਰ 'ਸਨੇਹੀ'

26

ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਹਵਾ

- ਕਮਲ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ

34

ਹੋਲੀ ਦੀ ਧਮਲ

- ਮਦਨ ਰਾਣਾ

39

ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ

ਨਿ ਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਇਸ ਸਿੱਸਟੀ ਨੂੰ ਰੰਗ ਮੰਚ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗ ਬਿਖਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਰੰਗਮੰਚ ਤੇ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰ ਇਕ ਹੀ ਨਾਟਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਇਨਸਾਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰੰਗ, ਜਾਤੀ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਹਨ; ਪਰ ਹਨ ਸਾਰੇ ਇਕ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਿਆਰੇ ਬਚਿਓ! ਇਕ ਬਾਗ ਦੀ ਸੋਭਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਫੁਲ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰੰਗ, ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਦਿਖਦੇ ਹਨ; ਪਰ ਗੁਲਦਸਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਂ ਗੁਲਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਹੀ ਹਨ। ਸੱਭ ਨੂੰ ਛੱਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਂ, ਅਲਗ-ਅਲਗ ਫੁਲਾਂ ਨੂੰ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਨਾਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਵਾਲੇ ਫੁਲਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ਬੂ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੀ ਹੈ।

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਦਿਸਦੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜੋਤ ਇਕ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ; ਇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਹੀ, ਦਿਖਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਸਟੀ ਦੀ ਖੁਬਸੂਰਤੀ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਬਚਿਓ! ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਲਗ-ਅਲਗ ਦਿਸਦੇ ਰੰਗ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀ ਸੋਭਾ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਨਮੁਟਾਵ ਜਾਂ ਲੜਾਈ-ਝਗੜਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਯੋਗ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਆਪਸੀ ਰੰਜਿਸ਼ਾਂ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਧਾਉਣ ਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸਜਾਉਣਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨਾਉਣਾ ਹੈ।

ਹੋਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵੀ ਰਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅਪਣੀ ਪੜਾਈ ਵਲ ਵੀ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਨਤੀਜੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਉਣ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਮਾਣ ਸਕੀਏ।

ਸੁਲੇਖ 'ਸਾਥੀ'

sulekh.sathi@nirankari.org

ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਮਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ।
ਸਾਰੇ ਜਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਆਰੀ।
ਸਭ ਤੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਭਾਉਣ ਵਾਲੀ,
ਪਿਆਰ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ।

ਪਿਆਰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗਾ।
ਨਾਲ ਉਮੰਗਾਂ ਜੀਵਨ ਭਰਦਾ।
ਹੱਥ ਪਕੜ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦਾ।
ਜੀਵਨ ਹੈ ਸੁਖਮਈ ਬਣਾਉਂਦਾ।

ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ।
ਪਿਆਰ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚਲਣਾ।
ਸਦਾਚਾਰ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਜਾਣਾ,
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਖੂਬ ਮਨਾਉਂਦੇ ਜਾਣਾ।।

ਕਹਾਣੀ : ਕਲਪਨਾਥ ਸਿੰਘ

ਦਸ਼ਮਾਣੀ ਸੱਪ ਅਤੇ ਨੇਵਲੇ ਦੀ

ਪਲਾਸ਼ਵਨ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਰੁੱਖ-ਪੱਦਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਬੜਾ ਘਣਾ ਜੰਗਲ ਸੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਿੱਸਕ ਜਾਨਵਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ-ਮੌਟੇ ਜਾਨਵਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਲਜੁਲ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਖੂਬ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਕੁਝ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਗਹਿਰੀ ਦੋਸਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਲਈ ਜਾਨ ਤਕ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਖਰਗੂ ਨੇਵਲੇ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਚੂਹੇ ਦੀ ਖੁੱਡ ਆਸ-ਪਾਸ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਮਦਦ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਗਹਿਰੀ ਦੋਸਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪੁਰੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।

ਪਲਾਸ਼ਵਨ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਸੰਗਠਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ

ਮਿਲਜੁਲ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਉਹ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਨ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਵਾਰ ਨਾ ਜਾਣੇ ਕਿਥੋਂ ਭੂਰਾ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਸੱਪ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਚੂਹਾ ਭੋਜਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਭੂਰੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਰੁਕ ਗਏ। ਜੰਗਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਭੂਰੇ ਸੱਪ ਦਾ ਸਵਾਗਤ-ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਪਲਾਸ਼ਵਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਭੂਰੇ ਸੱਪ ਨੇ ਉਸੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੂਸਰੇ ਹੀ ਦਿਨ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਭਾਉਣ ਦੀ ਠਾਨ ਲਈ। ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਇਕ ਹੀ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਚੂਹੇ ਨਾਲ ਐਨਾ ਘੁਲਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਚੂਹਾ ਨੇ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਤਕ ਪਲਾਸ਼ਵਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ-ਬੁਝਾ ਕੇ ਮਨਾ ਲਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ— ਭੂਰਾ ਭਾਈ! ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨੀ ਪਈ ਹੈ ਤਦ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਵੇਖਣਾ ਭਾਈ ਬਦਨਾਮੀ

ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।

- ਭਾਈ! ਆਪ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮਗਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਸੰਦ ਜਾਨਵਰ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਜਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਮੈਂ ਸਭ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗਾ। ਕੋਈ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਬੁਰਾ-ਭਲਾ ਵੀ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਵੀ ਗਰਦਨ ਹੇਠਾਂ ਕਰਕੇ ਸਭ ਸੁਣ ਕੇ ਸਹਿ ਲਵਾਂਗਾ।

ਤਦ ਕਾਲੂ ਚੂਹਾ ਬੋਲ ਪਿਆ - ਭੂਰਾ ਭਾਈ। ਇਥੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

- ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਈ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਪੱਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। - ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਬੋਲਿਆ।

ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ ਬੋਲਿਆ- ਭੂਰਾ ਭਾਈ! ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਨਵਰ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਦਵਾ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਵੀ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਜੁਗਾੜ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਹੋਰ ਵੀ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ - ਖਰਗੂ ਭਾਈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਕਲਾ

ਹੀ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਵੇਖਣਾ ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗਾ।

- ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਭਾਈ। ਸਾਡਾ ਵੀ ਨਾਮ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਚੰਗੇ ਮਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਹਾਰਾ ਦਿਤਾ।- ਕਾਲੂ ਚੂਹਾ ਬੋਲਿਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਵੀ ਖਰਗੂ ਨੇਵਲੇ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਚੂਹੇ ਦੀ ਖੁੱਡ ਤੋਂ ਬੋੜੀ ਦੂਰ ਇਕ ਖੁੱਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ।

ਖਰਗੂ ਨੇਵਲੇ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਚੂਹਾ ਦੇ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਇੱਕਠੇ ਮਿਲ-ਜੁਲ ਕੇ ਖੇਡਦੇ ਸਨ।

ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨ ਬਾਦ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਦਾ ਮਨ ਡੋਲਣ ਲਗਾ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡਦਾ ਵੇਖਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਆਉਂਦਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਮੌਕੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਲੂ-ਚੂਹਾ ਦੀ ਪਤਨੀ 'ਗੋਲੀ ਚੂਹੀ' ਅਚਾਨਕ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਗਈ। ਕਾਲੂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਖਰਗੂ ਨੇਵਲੇ ਨੂੰ ਬੋਲਿਆ - ਖਰਗੂ ਭਾਈ, ਮੈਂ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਵਿਖਾਉਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ।

- ਭਾਈ! ਤੂੰ ਬੋਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਜਾ। ਜਗਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਕਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਚਲਾਂ।

- ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਚੱਲੋ ਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ?

- ਭਾਈ! ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਤਾਂ ਗਵਾਂਢ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

- ਗੱਲ ਤਾਂ ਆਪ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਆਉ ਆਪ ਵੀ ਨਾਲ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁੱਡ ਕੇ ਗੋਲੀ ਚੂਹੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ।

ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਚੂਹੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਖੁੱਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਖੇਡਣ ਲੱਗੇ। ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਤਾਂ ਇਸੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਸੀ ਹੀ।

ਅਨੇਂ ਵਿੱਚ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖੇਡਣ ਦਾ ਢੌਂਗ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਕੁਝ ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਨੇ ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹਿਕਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖੁੱਡ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਖਰਗੂ ਨੇਵਲੇ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖੁੱਡ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਇਧਰ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਕਾਲੂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਟੁੱਟ ਪਿਆ। ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਉਸ ਨੇ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੱਟ ਕਰ ਗਿਆ।

ਇਧਰ ਖਰਗੂ ਨੇਵਲੇ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀ ਖੁੱਡ ਵਿੱਚੋਂ ਗਾਰਦਨ ਕੱਢ ਕੇ ਇਹ ਸਭ ਤਮਾਸਾ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੁੱਡ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕੋਲ ਦੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਲੁਕ ਗਏ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦ ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ, ਕਾਲੂ ਚੂਹਾ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਚੂਹੀ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲੋਂ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਖਰਗੂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਝਾੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਅਤੇ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਭੂਰੇ ਸੱਪ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਰਤੂ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ।

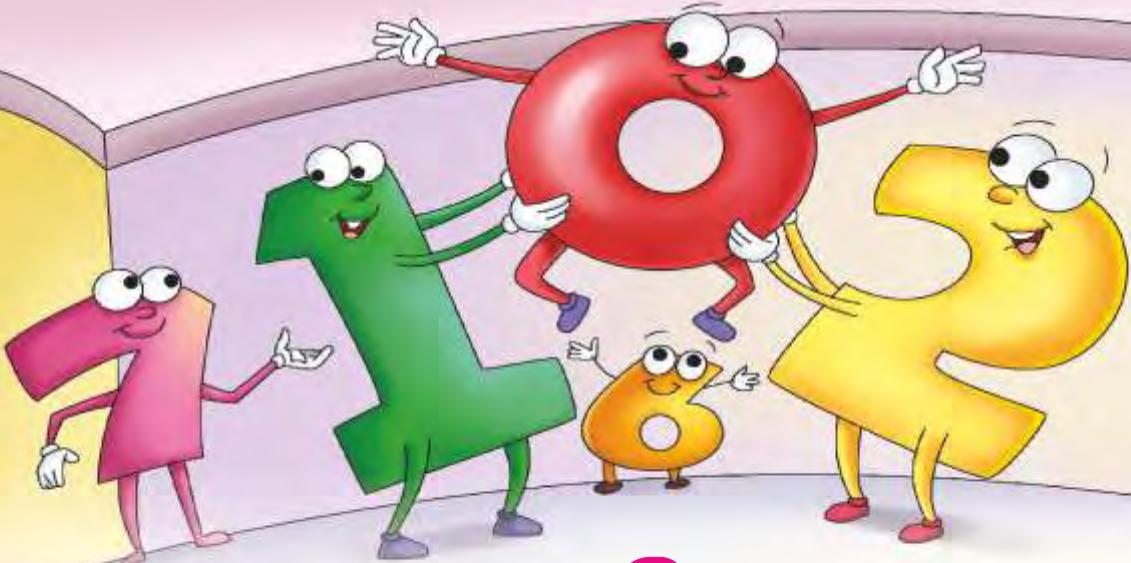
ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਦੁਆਰਾ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੋਲੀ ਚੂਹੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੀਮਾਰ ਸੀ ਕੁਝ ਹੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਮਰ ਗਈ।

ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ ਤਾਂ ਇਕਦਮ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਧਰ ਬੀਵੀ-ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਕਾਲੂ ਚੂਹੇ ਦਾ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਕੋਧ ਵਿੱਚ ਅੱਗ-ਬਬੂਲਾ ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ ਤੁਰੰਤ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਉਸ ਦੀ ਖੁੱਡ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਲੇਕਿਨ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਤਾਂ ਕਾਲੂ ਚੂਹੇ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੱਟ ਕੇ ਜੰਗਲ ਛੁੱਡ ਕੇ ਤੁਰੰਤ ਕਿਤੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਖਰਗੂ ਨੇਵਲਾ ਨੇ ਕਾਲੂ ਚੂਹਾ ਨੂੰ ਹੋਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ— ਕਾਲੂ ਭਾਈ! ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਧੋਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਤਾਂ ਜੰਗਲ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਉਣ ਲਾਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਧੋਖਾ ਹੋ ਹੀ ਗਿਆ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭੂਰਾ ਸੱਪ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗਾ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ਤਦ ਤੋਂ ਨੇਵਲਿਆਂ ਦੀ ਐਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੱਪ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅੱਜ ਤਕ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਨੇਵਲੇ ਜਿਥੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਟੁੱਟ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੱਟ ਕੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੇਵਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਦੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ। ■

ਲੇਖ : ਉਸ਼ਾ ਸਭਰਵਾਲ

ਜੀਰੋ ਦੀ ਕੀਮਤ

ਇ

ਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਣਿਤ ਮਾਹਿਰ ਨੇ, ਇਕ ਦਿਨ
ਸਾਰੇ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ
ਬੁਲਾਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ
ਤਾਂ ਇਕ ਅੰਕ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਜੀਰੋ ਜਮੈਟਰੀ ਬਾਕਸ
ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲੁਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਕ ਨੇ ਜੀਰੋ ਨੂੰ ਬਾਹਰ
ਕੱਢ ਕੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।
ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ - ਤੂੰ ਲੁਕ ਕਿਉਂ ਰਿਹਾ ਸੀ?

ਜੀਰੋ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਜੀਰੋ ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਕੋਈ
ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ
ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਮਿੰਨੀ-ਮਿੰਨੀ ਮੁਸਕਾਨ
ਖਿੜ ਉਠੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੰਕ 'ਇਕ' ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ
ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਇੱਕਠੇ ਅੰਕਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ - ਇਸ ਦਾ
ਮੁੱਲ ਕੀ ਹੈ?

ਅੰਕਾਂ ਨੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ - ਇਨ।

ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਜੀਰੋ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ -
ਹੁਣ ਮੁੱਲ ਕੀ ਹੈ?

ਜੋਰ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ - ਦਸ।

ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜੀਰੋ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਦਸ
ਦੇ ਅਗੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਓ। ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕੀ ਹੈ?

ਸੌ, ਫਿਰ ਇਕ ਜੀਰੋ, ਹੁਣ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।
ਮੁੱਲ ਵਧਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਜੀਰੋ ਦੀ
ਕਤਾਰ ਆਸਮਾਨ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਲੱਗੀ।

ਅਧਿਆਪਕ ਜੀਰੋ ਵੱਲ ਮੁਝਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ
ਪੁੱਛਿਆ - ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਮੁੱਲ
ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੋਟਾ
ਅੰਕ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਆਪ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ
ਤਾਂ ਮੁੱਲ ਵੱਧਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਪਣਾ
ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ
ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਪੁਮਾਤਮਾ ਦੀ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇਕ ਦਾ
ਆਪਣਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਪੁਮਾਤਮਾ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ
ਵੀ ਚੀਜ਼ ਬਿਨਾ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਅਗਰ ਸਾਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਠੀਕ
ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਅਤੇ ਇਕ ਗਿਆਰਾ ਹੁੰਦੇ
ਹਨ, ਕੇਵਲ ਦੋ ਨਹੀਂ। ■

ਵਿਗਿਆਨ

ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤੰਤਰੀ

□ ਅਮੰਡੀਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

ਕਾਰਬਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਿਮਨੀਆਂ ਕਿਉਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ?

ਉਤੱਤਰ :

ਜਿਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਧ ਹਵਾ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋੜ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਾਰਬਾਨਿਆਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਧੂਆਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ (ਹਾਨੀਕਾਰਕ) ਰੈਸਾਂ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਾਰਬਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਚੀਆਂ-ਉਚੀਆਂ ਚਿਮਨੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਚਿਮਨੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਧੂਆਂ ਉਪਰ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

ਸਾਬਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬੁਲਬਲੇ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

ਉਤੱਤਰ :

ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਇਕ ਨਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਬਣ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਟੱਬ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਛੂਕ ਮਾਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਟਬ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੁਲਬੁਲੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਡਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਦ ਸਾਬਣ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸਾਬਣ ਦੇ ਅਣ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਪਤਲੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਛੂਕ ਮਾਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਹਵਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਅਮ ਨਾਲ ਗੁਜਰ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੁਲਬੁਲਿਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਛੂਕ ਮਾਰਨ ਤੇ ਉਡਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ -

ਸਵਿਮਿੰਗ ਪੂਲ ਵਿੱਚ ਤੈਰਨ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ?

ਉਤੱਤਰ -

ਕਈ ਵਾਰ ਸਵਿਮਿੰਗ ਪੂਲ ਵਿੱਚ ਤੈਰਨਾ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਤਾਲਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਜੀਵਾਣੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਲੀਚਿੰਗ ਪਾਊਡਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾ ਦੇਣ ਕਾਰਣ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤੈਰਨ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁੱਜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਾਲ ਕਵਿਤਾ : ਹਰੀਪ੍ਰਸਾਦ

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ

ਬੱਚੇ ਮਨ ਦੇ ਸੱਚੇ।
ਹਨ ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਅੱਛੇ।

ਮਨ ਹੁੰਦਾ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਲਾ
ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਗੰਗਾ ਜਲਾ।

ਛਲ-ਕਪਟ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਇਹਨਾਂ ਅੰਦਰਾ।
ਭੇਦਭਾਵ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਇਹਨਾਂ ਅੰਦਰਾ।

ਮਿੱਤਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਖੇਡਣ ਨਾਲਾ।
ਇੱਕਠੇ ਖਾਵਣ ਘੁੰਮਣ ਬਾਲਾ।

ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜਨ-ਪੜਾਊਣ।
ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੀ ਸਕੂਲੇ ਜਾਣ।

ਚਿੰਕੁ ਦੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ

ਚਿੰ

ਕੂ ਗਿੱਦੜ ਆਰਾਮ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਉਹ ਕੰਮ ਵੱਲ ਘੱਟ ਹੀ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਪਰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਰਸਾਤ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰਦੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰਾ-ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸੁੱਤਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਸਭ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਆਦਤ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ।

ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰੱਖੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਪਰ ਚਿੰਕੁ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ, "ਰੱਖੀ, ਤੂੰ ਹੀ ਚੰਗੀ ਬਣ ਜਾ, ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਮੈਂ ਭਲਾ ਦੱਸ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਬਣ ਕੇ।" ਰੱਖੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਉਂਦੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਆਲਸੀ ਨਾ ਬਣ ਜਾਣ।

ਚਿੰਕੁ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਸ ਇਹੋ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ, "ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਆਪ ਹੀ ਸੋਚਣਗੇ।"

ਹਾਂ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ। ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਝੋਪੜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹਿਲਾਂ ਠੀਕ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਰੱਖੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ, "ਤੁਸੀਂ ਆਰਾਮ ਫਰਮਾਓ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਠੀਕ ਕਰ ਲੈਣੀ ਇਹ ਝੋਪੜੀ।" ਰੱਖੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਝੱਟ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ, "ਲੈ ਭਾਗਵਾਨੇ, ਜਦ ਝੋਪੜੀ ਚੋਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਤਾਂ ਅੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਰਾਮ ਵੀ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਹੁੰਦਾ।" ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੱਸ ਪੈਂਦੇ।

ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਚਿੰਕੂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲਵਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਹਾਸਾ ਛਿੜ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ, "ਲੈ ਬਈ, ਚਿੰਕੂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਹੀ ਸੌਣ ਲਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਗੇ ਤੇਰਦਾ, "ਦੇਖ ਲਓ ਇੱਕ ਵਾਰ, ਕੀ ਪਤਾ ਅਪਣੀ ਵੋਟ ਵੀ ਨਾ ਪਾਉਣ ਆਵੇ, ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਫਰਸਤ ਹੀ ਕਿੱਥੇ?" ਚਿੰਕੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਣਸੁਣੀਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਹਮਲਾਵਰ ਹਾਬੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੇ ਉਸ ਜੰਗਲ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਗਈ। ਸਭ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਚਿੰਕੂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰੱਖੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਚਿੰਕੂ ਟਸ ਤੋਂ ਮਸ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਹਲੂਣਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਹਮਲਾਵਰ ਹਾਬੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਚਿੰਕੂ ਨੇ ਕਰਵਟ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਆਉਣ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗਾ।" ਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਘੂੰਕ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਰੱਖੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਥੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਈ।

ਹਮਲਾਵਰ ਹਾਬੀ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦੇ। ਦੇਖ-ਦੇਖੀ ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਲੁਕ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਿੰਕੂ ਦੀ ਝੋੜੜੀ ਕੋਲੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਕੂ ਦੇ ਘੁਰਾੜੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਹਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਘੂੰਕ ਨੀਂਦ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ।"

ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਕੂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਚਿੰਕੂ ਉਠਿਆ ਹੀ ਨਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਬੀ ਨੇ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇੱਧਰ-ਉਧਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਉਠ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹਾਬੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਝੁੰਡ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਨਮਸਤੇ ਬੁਲਾਈ। ਹਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਲਾਲ-ਪੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਬੋਲਿਆ, "ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਤੇ ਦੀ ਪਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੰਗਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ।"

ਚਿੰਕੂ ਬਹੁਤ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, "ਜਨਾਬ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ

ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ
ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।"

"ਹੈਅ ! ਸਾਡਾ ਨੁਕਸਾਨ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ?", ਹਾਥੀਆਂ
ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ।

ਚਿੰਕੂ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਅਸਲ
'ਚ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਸ ਜੰਗਲ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ
ਜਹਿਰੀਲਾ ਦੰਦ ਲਵਾਉਣ ਲਈ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ
ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਮਲਾਵਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਵਾਰ ਨਾਲ
ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਤੇ ਉਹ ਬੱਸ ਦੰਦ ਲਵਾ ਕੇ
ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਹੋਣੇ ਨੇ।"

ਜਹਿਰੀਲੇ ਦੰਦ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਹਾਥੀ ਡੌਰ-ਭੋਰ ਹੋ
ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਪੈ
ਗਈ। ਚਿੰਕੂ ਨੂੰ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ

ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਠੀਕ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ
ਦੱਸ ਦੇਵੀਂ, ਅਸੀਂ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ। ਉਹ
ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ।"

ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਭ ਨੇ ਜੰਗਲ 'ਚੋਂ
ਜਾਂਦਾ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਅਸਲੀਅਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ 'ਤੇ
ਸਭ ਨੇ ਚਿੰਕੂ ਦੀ ਬੜੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ। ਭਰੀ ਸਭਾ 'ਚ
ਚਿੰਕੂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਚਿੰਕੂ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ, "ਸ਼ੁਕਰ
ਹੈ, ਮੁਸੀਬਤ ਤੋਂ ਤਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਜ
ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਸਭਾ 'ਚ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ
ਆਪਣੀ ਆਲਸ ਵਾਲੀ ਆਦਤ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ
ਆਪਣੇ ਇਸ ਜੰਗਲ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ
ਪਾਲਣ-ਪੇਸ਼ਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗਾ।" ਸਭ ਨੇ ਚਿੰਕੂ ਦੇ
ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ।

ਟਾਨਿਕ :

ਬੰਦ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਖੁਲਾ ਹੈ

ਬ ਚਿਉ ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਆਂ ਸਾਗ-ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਕਸਰ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣਾ ਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਲੋਰੋਫਿਨ ਅਤੇ ਕੇਰੋਟੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਟਾਮਿਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿੱਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪੱਤੇਦਾਰ ਸਾਗ-ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਬੀ-ਕੰਪਲੈਕਸ, ਸੀ, ਡੀ, ਈ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨ ਖਣਿਜ ਲਵਣ, ਕੈਲਸੀਅਮ, ਫਾਸਫੋਰਸ, ਲੋਹਾ, ਸੌਡੀਅਮ, ਪੋਟਾਸੀਅਮ, ਮੈਗਨੀਸੀਅਮ, ਤਾਂਬਾ ਆਦਿ ਐਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਆਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ ਤਾਂ ਅਲਗ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਵਿਟਾਮਿਨ ਜਾਂ ਮਿਨਰਲਸ ਦੀ ਗੋਲੀ ਲੈਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਏਗੀ।

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਿਤ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਚਮਕ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਕੀਮ, ਪਾਊਡਰ ਦੇ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਟਾਮਿਨ 'ਏ' ਦੀ

ਘਾਟ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਕ ਦਾ ਰਸ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੱਧਾ ਗਿਲਾਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਲਾਭ ਹੋਏਗਾ। ਕੁਝੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਸਤਾ ਅਤੇ ਪਾਚਕ ਟਾਨਿਕ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੀ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

❖ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ : ਵਿਭਾ ਵਰਮਾ

ਹਸਾ ਖੇਡਾ

ਦੀਨੂ : (ਰਾਮੂ ਨੂੰ) ਤੇਰੀ ਐਨੀ ਹਿੰਮਤ ਜੋ ਤੂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਹੱਥ ਚੁਕਿਆ। ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਖਾਟ ਖੜੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਰਾਮੂ : ਜਾ-ਜਾ ਬਹੁਤ ਵੇਖੇ ਹਨ ਖਾਟ ਖੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਤੇਰੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਖਾਟ ਖੜੀ ਕਰ ਦੇਣਾ।

ਦੀਨੂ : ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਰਾਮੂ : ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਸੌਂਦਾ ਹਾਂ।

ਮਾਂ : (ਬੇਟੀ ਨੂੰ) ਦਿਸ਼ਾ, ਤੂ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ?

ਦਿਸ਼ਾ : ਮੰਮੀ, ਮੈਂ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਮਾਂ : ਲੋਕਿਨ ਉਥੇ ਤਾਂ ਤੇਜ਼ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦਿਸ਼ਾ : ਆਪ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਮਾਂ, ਮੈਂ ਛੱਤਰੀ ਲੈ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਗੁੱਡੀ : ਮੰਮੀ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਇਕ ਹਫਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਇਕ ਕਲਮ ਲਗਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਜੜ ਹੁਣ ਤਕ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ?

ਮੰਮੀ : ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ?

ਗੁੱਡੀ : ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਉਖਾੜ ਕੇ ਵੇਖਦੀ ਹਾਂ।

- ਮੁਸਕਾਨ ਬਿਲਦਾਨੀ

ਪਤਨੀ : (ਪਤੀ ਨੂੰ) ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਚਾਰਜਿੰਗ ਤੇ ਲਗਾਕੇ ਨਾ ਰੱਖੋ।

ਪਤੀ : ਕਿਉਂ?

ਪਤਨੀ : ਬੈਟਰੀ ਬਲਾਸਟ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਪਤੀ : ਤੂ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ ਮੈਂ ਬੈਟਰੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਰਾਕੇਸ਼ : (ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੂੰ) ਤੂ ਇਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਆਦਮੀ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਪਹਿਲਵਾਨ : ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਾਰ-ਪੰਜਾ।

ਰਾਕੇਸ਼ : ਧਤਾ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮੁਰਗਾ ਹੈ ਜੋ ਸਵੇਰੇ ਪੂਰੇ ਮੁਹੱਲੇ ਨੂੰ ਉਠਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੇਠ : (ਨੌਕਰ ਨੂੰ) ਤੂ ਲੈਟਰ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਖਤ ਪਾ ਦਿੱਤਾ?

ਨੌਕਰ : ਨਹੀਂ ਸੇਠ ਜੀ।

ਸੇਠ : ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ?

ਨੌਕਰ : ਕਿਵੇਂ ਪਾਉਂਦਾ? ਲੈਟਰ ਬਾਕਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਤਾਲਾ ਲਗਾ ਸੀ।

ਇਕ ਗ੍ਰਹਿਣੀ ਨੇ ਦੁੱਧ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਇਸ ਦੁੱਧ ਤੇ ਨਾ ਮਲਾਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੱਖਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਦੁੱਧ ਵਾਲਾ : ਭੈਣ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਮੱਝ ਨੂੰ ਮੱਖਣਬਾਜੀ ਤੋਂ ਸਖਤ ਨਫਰਤ ਹੈ।

- ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ

ਇਕ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ
ਪਾਗਲ ਨੱਚ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਇਕ
ਪਾਗਲ ਖਮੋਸ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਡਾਕਟਰ : (ਖਮੋਸ ਬੈਠੇ ਪਾਗਲ
ਨੂੰ) ਤੂੰ ਖਮੋਸ ਕਿਉਂ
ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਪਾਗਲ : ਮੈਂ ਲਾੜਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੇਰੇ
ਬਰਾਤੀ।

ਪਾਪਾ : (ਸੋਨ੍ਹ੍ਹ ਨੂੰ) ਤੌਂਨ੍ਹ ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ
ਨੰਬਰ ਮਿਲੇ?

ਸੋਨ੍ਹ੍ਹ : ਜੀ ਦਿਨੇਸ਼ ਤੋਂ 10 ਨੰਬਰ ਘੱਟ।

ਪਾਪਾ : ਦਿਨੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਨੰਬਰ ਮਿਲੇ?

ਸੋਨ੍ਹ੍ਹ : ਜੀ ਦਸ।

ਅਧਿਆਪਕ : (ਬੱਚੇ ਨੂੰ) ਤੂੰ ਐਨੀ ਦੇਰ ਨਾਲ
ਕਿਉਂ ਆਇਆ?

ਬੱਚਾ : ਸਰ ! ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੜਕ ਤੇ
ਬੋਰਡ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਕੂਲ
ਨੇੜੇ ਹੈ, ਕਿਥਾ ਹੋਲੀ ਚਲੋ।

ਗਹੁਲ : ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੈ, ਬਲਬ
ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਂਦੇ ?

ਵਿਕਾਸ : ਬਲਬ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਮਾਚਿਸ
ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗਾਊ : ਅਮ੍ਰਦ ਤੇੜਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ
ਸਮਾਂ ਕਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਗਾਜਾ : ਜਦ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਮਾਲੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

- ਸੁਸ਼ਾਂਤ ਸਾਗਰ

ਗਾਹਕ : ਇਹ ਰਸਗੱਲੇ ਕਿੰਨੇ ਦੇ ਹਨ?

ਦੁਕਾਨਦਾਰ : ਇਕ ਰੂਪਏ ਦਾ ਇਕ।

ਗਾਹਕ : ਅਤੇ ਇਹ ਰਸ?

ਦੁਕਾਨਦਾਰ : ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵਿੱਚ।

ਗਾਹਕ : ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰਸ ਦੇ
ਦਿਉ।

ਰਾਮ੍ਭ : (ਰਾਕੇਸ਼ ਨੂੰ) ਅਰੇ ਵੇਖ, ਭੁਚਾਲ
ਆ ਗਿਆ। ਪੂਰਾ ਘਰ ਹਿਲ
ਰਿਹਾ ਹੈ, ਡਿੱਗ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਰਾਕੇਸ਼ : ਤੂੰ ਟੈਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ?
ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੌ ਜਾ। ਘਰ
ਤਾਂ ਮਕਾਨ

ਮਾਲਿਕ

ਦਾ

ਡਿੱਗੇ

ਗਾ।

ਡਾਕਟਰ : (ਪੁੱਧੂ ਨੂੰ)
ਤੁਹਾਡਾ

ਵਜਨ ਕਿੰਨਾ ਹੈ?

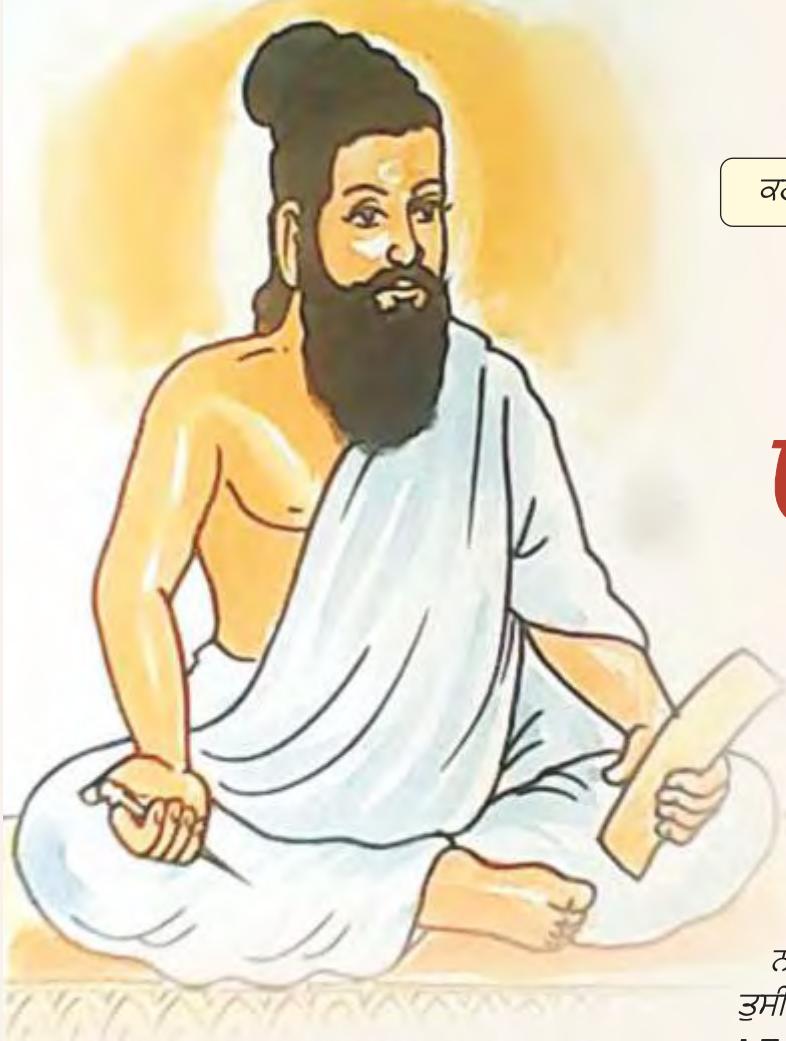
ਪੁੱਧੂ : ਜੀ, ਚਸਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ
75 ਕਿਲੋ।

ਡਾਕਟਰ : ਅਤੇ ਚਸਮੇ ਦੇ ਬਗੈਰ।

ਪੁੱਧੂ : ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੀ
ਪਤਾ?

- ਆਕਾਸ਼ ਮੇਘਾਨੀ

ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਪਯੋਗਿਤਾ

ਦੱ

ਖਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਹਾਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਤੇ
ਕਵੀ ਤਿਰੁਵਲੁਵਰ ਫੁਰਸਤ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ
ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਹਸੀਨ ਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਪੈਦਲ ਮਾਰਚ
ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਨਜ਼ਾਰੇ
ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ
ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਉਪਜਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਹਿਤ
ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੋਚ
ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰੰਗਾਂ
ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ
ਸਿੰਗਾਰ ਦੀ ਅਦਭੁਤ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਤਿਰੁਵਲੁਵਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਸੀਹਤ ਪ੍ਰਦਾਨ
ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਇੰਝ ਹੀ ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਨਦੀ
ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ
ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਦ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਦੇਣਾ
ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਿਰੁਵਲੁਵਰ ਨੇ ਦੌੜ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ

ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ- 'ਜਿਸ ਜੀਵਨ
ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਯੋਗ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ
ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੀ ਲਾਭ?'

ਤਿਰੁਵਲੁਵਰ ਬੋਲੇ- 'ਵੇਖੋ, ਇਸ
ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਇਕ ਕਣ ਤਕ
ਵਿਆਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ
ਆਪਣੇ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ,
ਪਰ ਨਿਜੀ ਉਪਯੋਗਿਤਾ ਹੀ ਤਾਂ ਇਕਮਾਤਰ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਲਈ
ਤਸੀਂ ਉਪਯੋਗੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਜਦ ਤੁਸੀਂ
ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਦੂਸਰਿਆਂ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ
ਦੇਵੋਗੇ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ
ਉਪਯੋਗੀ ਸਿੱਧ ਲੱਗੇਗਾ।'

ਇਹ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ
ਕਦਮਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿਗ ਕੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ
ਬੋਲਿਆ- 'ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈ! ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ
ਅੱਜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਆਪ ਨੇ
ਮੈਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਜੀਣ ਦਾ
ਅੰਦਾਜ਼ ਵੀ ਦੱਸਿਆ। ਹਾਂ, ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਵਾਅਦਾ
ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਦੀਨ-
ਦੁਖੀ ਮਾਨਵ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗਾ
ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੀਣ ਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ
ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਂਗਾ।'

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਵੀ ਤਿਰੁਵਲੁਵਰ ਨੇ ਉਸ
ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂਰਵਾਦ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ-
ਤੇਰੀ ਹਰ ਸੇਵਾ ਖੂਬ ਫਲੋ-ਫੁੱਲੇ।

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤਰੀ ?

(ਸਭ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ 'ਰ' ਅੱਖਰ ਤੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੈਨ ਜਾਂ ਪੈਸਿਲ ਉਠਾਉ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਚਿੰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਤੱਤ ਲਿਖਦੇ ਜਾਓ।)

- 1) ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮੁਦਰਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
- 2) 'ਭਾਰਤ ਰਤਨ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਗਾਇਕਾ ਕੌਣ ਹੈ?
- 3) ਰੋਮੀਓ ਅੰਡ ਜੂਲੀਅਟ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਸੀ?
- 4) ਸਰਸਵਤੀ ਦਾ ਵਾਹਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
- 5) ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ?
- 6) ਏਸੀਆਈ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਿਤਨੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
- 7) ਕਿਸ ਨਦੀ ਨੂੰ 'ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਸ਼ੋਗ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
- 8) ਦੁੱਧ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
- 9) ਕਿਹੜਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ?
- 10) ਕਿਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਦੋ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ 'ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਹਿੰਸਾ ਦਿਵਸ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?
- 11) ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਗਾਨ ਦੇ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਸਨ?
- 12) ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
- 13) ਪੰਡਿਤ ਸਿਵਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾਂ ਕਿਸ ਸੰਗੀਤ ਯੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ?
- 14) ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ 'ਝੀਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
- 15) ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੇ ਕਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ 'ਹਰ ਕੀ ਪੌੜੀ' ਹੈ?

(ਸਹੀ ਉਤੱਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੰਨੇ ਤੇ ਵੇਖੋ)

ਕਿੱਟੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ - ਅਜੈ ਕਾਲੜਾ

ਕਿੱਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਹੋਮਵਰਕ
ਕਰ ਲਉ ਫਿਰ ਖੇਡਣ ਜਾਣਾ।

ਮੰਮੀ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਖੇਡਣ ਜਾ
ਰਹੀ ਹਾਂ, ਹੋਮਵਰਕ ਬਾਦ
ਵਿੱਚ ਕਰਾਂਗੀ।

ਕਿੱਟੀ ਬੇਟਾ, ਹੁਣ ਹੋਮਵਰਕ ਕਰ ਲਉ। ਤੂੰ
ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਮੰਮੀ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਥੱਕ ਗਈ ਹਾਂ। ਕੱਲ ਸਵੇਰੇ ਛੇਤੀ ਉਠ
ਕੇ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੌ ਰਹੀ ਹਾਂ।

ਕਿੱਟੀ, ਤੁੰ ਆਪਣਾ ਹੋਮਵਰਕ ਵੀ
ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਹੁਣ ਟੀਚਰ ਤੋਂ
ਡਾਂਟ ਖਾਣੀ ਪਏਗੀ।

ਮੰਮੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਰ ਹੋ
ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਜਾ ਕੇ
ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ।

ਮੰਮੀ ਸਹੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਟੀਚਰ ਤੋਂ ਡਾਂਟ
ਖਾਣੀ ਪਏਗੀ, ਚੰਗਾ ਇਹੀ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ
ਸਕੂਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

ਵਾਹ, ਕੀ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਆਇਡੀਆ ਆਇਆ
ਮੈਨੂੰ! ਡਾਂਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ ਪਏਗੀ ਅਤੇ
ਬੇਡਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ।

???

□ ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ

ਮਗਰਮੱਛ ਦਾ ਹਮਲਾ

ਤ ਵਲੀਵਨ ਵਿੱਚ ਟਾਈਗਰ, ਭਾਲੂ ਤੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਬਹੁਤ ਪੱਕੇ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਦੋਸਤ ਨੰਨਾ-ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਬਣਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਸੀ, ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਨ ਤੇ ਹਰਾ-ਹਰਾ ਉਸਦਾ ਰੰਗ ਸੀ। ਨੰਨਾ-ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਹੁਣ ਥੋੜਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮਸਤੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਜੰਗਲ ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਭਾਲੂ, ਟਾਈਗਰ ਤੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਸਨ। ਨੰਨਾ-ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਇੱਧਰ-ਉਪਰ ਦੌੜਨ ਵੀ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਥੋੜਾ-ਥੋੜਾ ਥੋਲਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਨੰਨਾ-ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਥੋੜਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਹਾਲੇ ਬੱਚਾ ਹੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਜੰਗਲ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਲੂ, ਨੰਨੇ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਭਾਲੂ ਜੰਗਲ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ, ਪੇੜ-ਪੌਦਿਆਂ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਨੰਨੇ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਸੀ। ਨੰਨਾ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਭਾਲੂ ਦੀ ਗੱਲ ਘੱਟ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਸਤੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਟਾਈਗਰ, ਭਾਲੂ ਤੇ ਖਰਗੋਸ਼, ਨੰਨੇ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਨੂੰ ਦਰੱਖਤ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੰਨਾ-ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਦਰੱਖਤ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸਿਖ ਗਿਆ ਸੀ। ਟਾਈਗਰ ਅਤੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਇਕ ਦਿਨ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਿੱਛੇ ਨੰਨੇ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਨਾਲ ਭਾਲੂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੰਨਾ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਕਾਫੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਭਾਲੂ ਤੋਂ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਦੂਰ ਮਸਤੀ ਕਰਨ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਮਸਤੀ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਨੰਨਾ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਨਾਲ ਵਾਲੀ ਨਦੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਤੈਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਦਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਸਦਾ ਵੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤੈਰਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕੀਤਾ। ਨੰਨੇ-ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਨੇ ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਪਰਲੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਇੱਧਰ-ਉਪਰ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਖਤਰਨਾਕ ਮਗਰਮੱਛ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

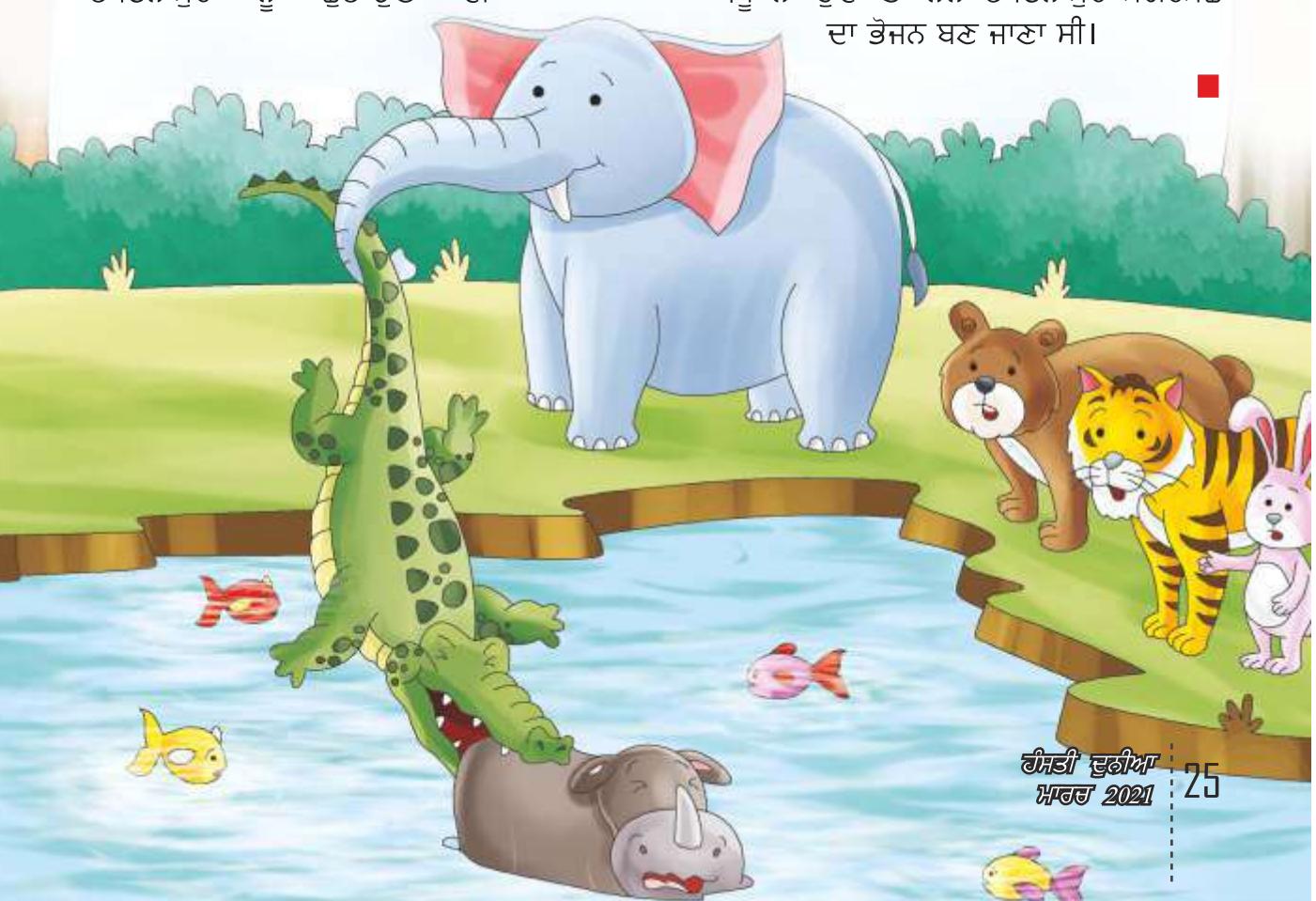
ਉਸ ਮੱਗਰਮੱਛ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਐਨਾ ਪਿਆਰਾ ਜਾਨਵਰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ

ਹਰਾ ਰੰਗ ਦੇਖ, ਉਸ ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਆ ਗਿਆ। ਉਧਰ ਭਾਲੂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨੰਨਾ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਭੱਜ ਆਇਆ ਸੀ। ਮਗਰਮੱਛ ਨੇ ਨੰਨੇ-ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਆਪਣੇ ਜਬੜੇ ਵਿੱਚ ਫੜ ਲਈਆਂ। ਨੰਨੇ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਰਦ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਦਰਦ ਨਾਲ ਤੜਫਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਲੂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ, ਨਦੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਨੰਨੇ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਜਬੜੇ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਭਾਲੂ ਨੇ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਮਗਰਮੱਛ ਕਿਥੇ ਛੱਡਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਗਰਮੱਛ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਦਾਅਵਤ ਦੇਣਾ ਸੀ।

ਭਾਲੂ ਨੂੰ ਅੱਪੂ ਹਾਥੀ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਅੱਪੂ-ਅੱਪੂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਲਗਾਈ। ਅੱਪੂ ਹਾਥੀ ਨੇੜੇ ਹੀ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਭਾਲੂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਨਦੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਭਾਲੂ ਨੇ ਅੱਪੂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ

ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ। ਅੱਪੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਸੀਬਤ ਵੇਲੇ ਸਭ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਅੱਪੂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਗਮੱਛ ਨੂੰ ਉਸ ਨੰਨੇ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਅੱਪੂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਲੰਬੀ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਮਗਰਮੱਛ ਦੀ ਪੂਛ ਫੜ ਲਈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਨੰਨਾ ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਉਸਦੇ ਜਬੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਪੂ ਨੇ ਮਗਰਮੱਛ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਲੂ ਨੇ ਨੰਨੇ-ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਲੂ ਨੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਜੜ੍ਹੀ-ਬੂਟੀ ਤੋੜੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਜਖਮਾਂ ਤੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਨੰਨੇ - ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ। ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਖਰਗੋਸ਼ ਤੇ ਟਾਈਗਰ ਵੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਨੰਨੇ-ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਸਤੀ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੱਪੂ ਹਾਥੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਅੱਪੂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਨੰਨਾ-ਡਾਇਨਾਸੁਰ ਮਗਰਮੱਛ ਦਾ ਭੋਜਨ ਬਣ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਚਿੜੀ

ਚਿੜੀ ਚੀ-ਚੀ ਗੀਤ ਸੁਣਾਉਂਦੀ,
ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਜਾਗ ਜਾਂਦੀ।
ਸਵੇਰ ਇਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੁਭਾਂਦੀ,
ਇਹ ਸਵੇਰੇ ਜਮ ਕੇ ਗਾਉਂਦੀ।

ਬੋੜਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਖਾਂਦੀ,
ਬੋੜਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਵਾਉਂਦੀ।
ਫੈਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖੰਬ ਨਿਰਾਲੇ,
ਛੂਹਣ ਚਲੀ ਬੱਦਲ ਕਾਲੇ।।

ਗਗਨ ਵਿੱਚ ਖੇਡਾਂ ਕਰਦੀ,
ਧੁੱਪ ਵਰਖਾ ਹੋਵੇ ਚੁੰਝ ਭਰਦੀ।
ਬੱਕ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਲ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੀ,
ਸ਼ੋਰ ਤੇ ਭੀੜ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਭਾਉਂਦੀ।।

ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਖੇਲ,
ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਮੇਲਾ।
ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਖੁਸ਼ੀ ਆਨੰਦ,
ਜਿਵੇਂ ਹੋਵਣ ਕਵਿਤਾ ਛੰਦ।।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ
ਜਾਣਦੇ ਹੋ

?

- ★ ਉਡੱਣ ਵਾਲੀ ਏਲਬਟਾਸ ਨਾਮਕ ਚਿੜੀ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਦਾ ਫੈਲਾਵ 3.63 ਮੀਟਰ ਤਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ★ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਗਿੱਧ ਲਗਭਗ 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤਕ ਦੀ ਢੂਗੀ ਬਿਨਾ ਖੰਭ ਫੜਫੜਾਏ ਹੀ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ★ ਅੰਡੀਯਨ ਕੰਡਾਰ ਨਾਮਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਦਾ ਵਜਨ 11 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ★ ਉਤਰ ਧਰੂਵੀ ਕੁਰੰਗੀ ਚਿੜੀ 22530 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਉਡਾਨ ਭਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ★ ਹੰਸ 8230 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤੇ ਵੀ ਉਡ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ★ ਕਾਲੀ ਕੁਰੰਗੀ ਨਾਮਕ ਚਿੜੀ ਆਲੂਣਾ ਛੱਡਣ ਦੇ ਬਾਦ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸਾਲ ਤਕ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
- ★ ਦੱਖਣੀ ਧਰੂਵੀ ਪੇਗਿਵਨ 18 ਮਿੰਟ ਤਕ ਪਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ★ ਬਾਜ ਇਕ ਕਬੂਤਰ ਨੂੰ 8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਢੂਗੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- ★ ਬਾਲਡ ਈਗਲ ਦਾ ਆਲੂਣਾ 2.9 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ, 6 ਟਨ ਭਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ★ ਪੂਰਬੀ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਟੌਕਨ ਪੰਛੀ ਦੀ ਚੁੰਝ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

★ ਪੇਰੇਗੀਨ ਫਾਲਕਨ ਨਾਮਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਜ਼ ਜਦ 45 ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਕੋਨ ਤੇ ਝਪਟਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਰਫਤਾਰ 350 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀਘੰਟਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵੇਮਪਾਇਰ ਬੈਟ ਨਾਮਕ ਚਮਗਾਦੜ ਕੇਵਲ ਖੂਨ ਚੁਸਕੇ ਹੀ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੈਸੋਵਰੀ ਨਾਮਕ ਚਿੜੀ ਆਪਣੇ ਚਾਕੂ ਵਰਗੇ ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਬੂਤਰ ਲੰਮੀ ਤੋਂ ਲੰਮੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਦ ਵੀ ਬਿਨਾ ਰਾਹ ਭੁੱਲੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਭੂਰੇ ਗਲੇ ਅਤੇ ਨੌਕਦਾਰ ਪੂਛ ਵਾਲੀ ਅਬਾਬੀਲ ਚਿੜੀ 250-300 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀਘੰਟੇ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਉਡਦੀ ਹੈ। ਅਸਮਾਨੀ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਚੱਕਰ ਆਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਸੁੰਘਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਰਾਫ ਦੀ ਉਮਰ 15 ਤੋਂ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

21 ਮਾਰਚ ਅਤੇ 23 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਗਹਿਕਰਤਾ - ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਅੱਗ ਉਗਲਦਾ ਪਹਾੜ ਹੈ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ

Jਵਾਲਾਮੁਖੀ ਉਹਨਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਸਾਡਾ ਵਿਗਿਆਨ ਹੁਣ ਤਕ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਭੁਚਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਵੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਵਿਸਫੋਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀਆਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਪਟਾਂ ਧੂੰਏ ਦੇ ਬੱਦਲ, ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਘਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗਰਮ ਲਾਲ ਚਟਾਨਾਂ ਲਾਵੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਗੇ-ਲਾਗੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਤਾਂਡਵ-ਨਾਚ ਕਰਨ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸਫੋਟ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕੀ ਹਨ? ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਲਾਸ਼ਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਮਝਣਾ ਪਏਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮੋਟਾਈ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ 'ਕ੍ਰਸਟ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਕ੍ਰਸਟ' ਮੁਖਤੌਰ ਤੇ ਰੇਤ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਵਾਲੀ ਪਰਤ ਨੂੰ 'ਮੇਟਲ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਲੋਹ-ਤੱਤਾਂ ਅਤੇ ਮੈਗਨੀਸੀਅਮ ਭਰਪੂਰ ਠੋਸ ਚਟਾਨਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਕੋਰ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਮੁਖ ਰੂਪ ਨਾਲ ਲੋਹ ਅਤੇ ਨਿਕੇਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਉਪਰੀ ਸਤਹ ਕ੍ਰਸਟ ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ : ਸੱਤ ਵੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਛੇਟੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਨਿਰੰਤਰ ਆਪਣੀ ਧੂਰੀ ਤੇ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਪਲੇਟਾਂ ਹੈਲੀ-ਹੈਲੀ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਿਸਕਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਆ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਪਲੇਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਬਾਅ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰਸ਼ਣ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਸੀਂ ਉਗਜਾ ਸਥਾਨ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰਵਾਹਿਤ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਗਜਾ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਐਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੇਠਲੇ ਸਤਹ ਤੇ ਸਥਿਤ ਠੋਸ ਚਟਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਘਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਚਟਾਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪਿਘਲੇ ਹੋਏ ਸਵਰੂਪ ਨੂੰ ਮੈਗਮਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਫ, ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ, ਹਾਈਡ੍ਰੋਜਨ, ਸਲਫਾਈਡ ਆਦਿ ਘਾਤਕ ਗੈਸਾਂ ਵੀ ਭਰੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਮੈਗਮਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਦਰਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਉਪਰ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਇਹ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਸਤਹ ਤੋਂ ਕੋਈ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਮੀਲ ਹੇਠਾਂ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਇੱਕਠਾ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਉਪਰੀ ਸਤਹ ਦੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਦੇ ਘਰਸ਼ਣ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਸਥਿਤ ਮੈਗਮਾ ਆਪਣੇ ਚਰਮ-ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਸੀਨਾ ਫਾੜ ਕੇ ਵਿਸਫੋਟ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਹਿਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਵਿਸਫੋਟ ਵਿੱਚ ਸੁਲਗਦੇ ਅਤੇ ਉਬਲਦੇ ਲਾਵਾ ਦੇ ਲਾਲ ਰਾਖ ਅਤੇ ਧੂੰਏ ਦੇ ਬੱਦਲ ਅਤੇ ਗੈਸਾਂ ਵੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪੂਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੇ ਛਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਊਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸੌ ਛੁੱਟ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਡਿਗਰੀ ਸੈਂਟੀਗ੍ਰੇਡ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗਹਿਰਾਈ ਦੇ ਬਾਦ ਸਾਰੀਆਂ ਚਟਾਨਾਂ ਦਾ ਤਰਲ

ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਹਿਰਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਪਮਾਨ ਵੀ ਲੜੀਵਾਰ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਹਿਰਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਦਬਾਵ ਵੀ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਬਾਵ ਚਟਾਨਾਂ ਨੂੰ ਠੋਸ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਹਾਲਾਤ ਜਾਂ ਕਾਰਣ ਨਾਲ ਇਹ ਦਬਾਵ ਕੁਝ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਉਸ ਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਚਟਾਨਾਂ ਪਿਘਲ ਕੇ ਮੈਗਮਾ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਊਾ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਦੇ ਵਿਸਫੋਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅੱਜ ਤੋਂ ਅਰਬਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੀ ਇਹ ਧਰਤੀ ਅੱਗ ਦਾ ਧਧਕਤਾ ਹੋਇਆ ਗੋਲਾ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਦ ਇਹ ਠੰਡੀ ਹੋਣ ਲਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਉਪਰੀ ਹਿੱਸਾ ਜਮ ਕੇ ਠੋਸ ਹੋ ਗਿਆ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪਰਤਾਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅੱਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਹਿਕਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਜਦ ਅੰਦੂਰਨੀ ਘਰਸ਼ਣ ਅਤੇ ਦਬਾਵ ਆਪਣੀ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਤਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕਠੇ ਵਿਸਫੋਟ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਅਥਾਹ ਲਾਵਾ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਧਰਾਤਲ ਤੇ ਫੈਲ ਗਿਆ। ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਰਬਤ, ਪਹਾੜ, ਘਾਟੀਆਂ ਆਦਿ ਉਸੇ ਲਾਵੇ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ।

ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣੇ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਅੱਜ ਵੀ ਹੋਦ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਹ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਜਪਾਨ, ਫਿਲੀਪੀਂਸ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕਿਨਾਰੇ ਅਤੇ ਪੂਰਵ ਸੋਵੀਅਤਸ਼ੰਧ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਦੇ ਵਿਸਫੋਟ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ ਪੰਜ ਸੌ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਆਕਾਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਕਈ ਸੌ ਛੁੱਟ ਚੌੜਾਈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਮੀਲ ਤਕ ਚੌੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਤਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਭੀਸ਼ਣ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਵਿਸਫੋਟ 27 ਅਗਸਤ 1983 ਵਿੱਚ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਜਾਵਾ ਅਤੇ ਸੁਮਾਤਰਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਕਾਕਤਾਉ ਦੀਪ

ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਭੀਸਣ ਅੱਗ
ਉਗਲਦੇ ਲਾਵੇ ਵਿੱਚ 163
ਪਿੰਡ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਹਿਸ-
ਨਹਿਸ ਹੋ ਗਏ।
ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਉਠੀਆਂ
ਪ੍ਰਚੰਡ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ
ਛੱਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ
ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਹ
ਵਿਸਫੋਟ ਹਾਈਡ੍ਰੋਜਨ
ਬੰਬ ਤੋਂ 36 ਗੁਣਾਂ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤਵਰ
ਸੀ। ਚਟਾਨਾਂ ਦੇ
ਟੁਕੜੇ ਲਾਗੇ-ਲਾਗੇ
ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਕਿਲੋਮੀਟਰ
ਦੀ ਉਚਾਈ ਤਕ ਉਛਲ

ਗਏ। ਪ੍ਰਥਮੀ ਦੇ ਇਕ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਇਸ
ਵਿਸਫੋਟ ਦੀ ਗਰਜਨਾ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ
ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਵਿਸਫੋਟ ਵਿੱਚ 18 ਘਣ ਕਿਲੋਮੀਟਰ
ਲਾਵਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ।

ਦੂਸਰੇ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਵਿਸਫੋਟ ਵਿੱਚ ਸੰਨ 1815
ਵਿੱਚ ਸੰਬਾਵਾ ਦੀਪ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਵਿਸਫੋਟ ਦਾ ਨਾਮ
ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਕੀ (ਆਈਸਲੈਂਡ) ਦੇ
ਵਿਸਫੋਟ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਲਾਵਾ 70 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਤਕ
ਵਹਿੰਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਈ 1980 ਵਿੱਚ ਸੇਂਟ
ਹੇਲੰਜ ਅਤੇ ਮਈ 1982 ਦੇ ਅਲ ਸਿਕੋਨ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ
ਵਿਸਫੋਟ ਵੀ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ। 1986 ਵਿੱਚ ਜਪਾਨ ਦੇ
ਸਕੁਰੀਜਕਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ
ਵਿਸਫੋਟ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਉੱਝ ਤਾਂ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਸਵਰੂਪ
ਹੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ
ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਵੀ ਹੈ। ਭੂਗਰਭ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦੇ
ਅਨੁਸਾਰ ਚਟਾਨਾਂ, ਪਰਬਤਾਂ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਟਾਪੂਆਂ ਆਦਿ
ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਦੇ ਲਾਵੇ
ਵਿੱਚ ਕਈ ਕੀਮਤੀ ਧਾਰੂਆਂ ਚਾਂਦੀ, ਸੋਨਾ, ਤਾਂਬਾ,
ਸੀਸਾ ਆਦਿ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇੰਡੋਨੇਸ਼ਨਿਆਂ ਦਾ ਲਿਯੂਜ਼ਬ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਆਪਣੇ
ਅੰਦਰ ਹੀਰੇ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਫੁਟਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਲਾਵੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ
ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਸੁਸੁਪਤ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਪਰਬਤ
ਅਰਜੇਟੀਨਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਉਚਾਈ
22834 ਫੁੱਟ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਜੀਵਿਤ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ
ਵੀ ਅਰਜੇਟੀਨਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਵੋਲਕਾਨ
ਇੰਡੋਨੈਲਾ ਨਾਮਕ ਇਹ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ
ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਫੁੱਟ ਉਚਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਈ
ਵਰਨਣਯੋਗ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਸਲੀ ਦਾ ਏਟਨਾ
(10705 ਫੁੱਟ), ਜਪਾਨ ਦਾ ਫੂਜੀ (12395 ਫੁੱਟ),
ਪੂਰਵੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ ਕਿਲੋਮੰਜ਼ਰੋ (19564 ਫੁੱਟ)
ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ■

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰੀ ਦੇ ਉੱਤਰ

1) ਭਾਲਰ	8) ਲੈਕਟੋਮੀਟਰ
2) ਲਤਾ ਮੰਗੋਸ਼ਕਰ	9) ਸੋਏਬ ਅਖਤਰ
3) ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ	10) ਅਕਤੂਬਰ
4) ਮੌਰ	11) ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ
5) ਬਿਹਾਰ	12) ਬਾਬਰ
6) ਚਾਰ	13) ਸੰਤੂਰ
7) ਦਾਮੋਦਰ	14) ਉਦਯਪੁਰ
	15) ਹਰਿਦੁਆਰ

□ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰੋਮੀ

ਜਾਦੂ ਵਾਲੀ ਮੱਛੀ

ਇੱਕ ਕ ਬਸਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਮੂ ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਆਪਣੇ ਗਰੀਬ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਝੋੜਪੜੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਨ। ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਰਾਮੂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵੇਚਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾ ਖਰਚ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਮੂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਜਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮੱਛੀ ਫਸੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਮੱਛੀ ਆਮ ਮੱਛੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੱਛੀ ਚਮਕੀਲੀ ਅਤੇ ਰੰਗਦਾਰ ਸੀ। ਉਹ ਬੜੀ ਹੀ ਪਿਆਰੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਦੂ ਵਾਲੀ ਮੱਛੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਠੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ— ‘ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ, ਤੂੰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗੋਗਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੀ।’ ਰਾਮੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪਿਆਰੀ ਮੱਛੀ ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹਨ। ਮੈਂ ਮੱਛੀਆਂ ਵੇਚ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਰਾਮੂ ਤੇ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ। ਮੱਛੀ ਨੇ ਰਾਮੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਤੀ ਦਿੱਤਾ। ਮੱਛੀ ਨੇ ਕਿਹਾ— ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਦੇਣਾ। ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਮੂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਕੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਤੀ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਮੌਤੀ ਦੇ

ਰਾਮੂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈਸੇ ਮਿਲ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਰਾਮੂ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਰਾਸ਼ਨ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਤੇ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਿਆ। ਰਾਮੂ ਨੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ। ਰਾਮੂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਲਾਲਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਰਾਮੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੱਲ ਮੱਛੀ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਘਰ ਦੇਵੇ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਰਾਮੂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾ ਕੇ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈ ਅਤੇ ਰਾਮੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਦੇਵੇ। ਮੱਛੀ ਅੱਛਾ ਕਹਿ ਕੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਮੂ ਨੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਸੁੰਦਰ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਰਾਮੂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਰਾਮੂ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਹ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਮਤੀ ਕਪੜੇ, ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨੌਕਰ-ਚਾਕਰ ਦੇਵੇ। ਮੱਛੀ ਰਾਮੂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਈ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਕਹੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਮੂ ਨੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਉਹੀ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਝੋੜਪੜੀ ਵਿੱਚ ਫਟੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਸਿਖਿਆ : ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਲਾਲਾਚ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ : ਦੀਪਕ ਪਾਠਕ

ਚੋਰੀ ਦੀ ਸਜਾ

ਚੰ ਦਨਵਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਬਹੁਤ ਮਿਲਜੂਲ ਕੇ ਰਹੀਏ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਲੂੰਸ਼ੀ ਮਾਸੀ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਲੂੰਸ਼ੀ ਮਾਸੀ ਲਈ ਚੰਦਨਵਨ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਐਨੀ ਕਪਟੀ ਅਤੇ ਆਲਸੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਲੂੰਸ਼ੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਹੋਣ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਭਰਦੀ। ਕਈ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਲੂੰਸ਼ੀ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਪਕਿਆ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਹੋਰਾਫ਼ੇਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਲੂੰਸ਼ੀ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਸੀ। ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਮੱਧਮੱਖੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਛੱਤਾ

ਤੋੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਲੂੰਸ਼ੀ ਉਸ ਰੁੱਖ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ— ਦਾਦਾ! ਮੈਂ ਛੱਤਾ ਤੋੜਨ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।

ਠੀਕ ਹੈ! ਤੁੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਰੋਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਸ਼ਹਿਦ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤੁੰ ਲੱਕੜੀਆਂ ਅਤੇ ਘਾ-ਛੂਸ ਇੱਕਠਾ ਕਰਕੇ ਰੁੱਖ ਹੇਠਾਂ ਬਾਲਾ। ਲੱਕੜੀਆਂ ਦੇ ਪੂੰਥੇ ਨਾਲ ਮੱਧਮੱਖੀਆਂ ਭੱਜ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਛੱਤਾ ਤੋੜ ਲਵਾਂਗਾ।

ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਲੂੰਸ਼ੀ ਮਾਸੀ ਨੇ ਇੱਝ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਲੱਕੜੀਆਂ ਦੇ ਪੂੰਥੇ ਨਾਲ ਮੱਧਮੱਖੀਆਂ ਭੱਜ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਨੇ ਛੱਤਾ ਤੋੜ ਲਿਆ। ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਨੇ ਸ਼ਹਿਦ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਲੂੰਸ਼ੀ ਮਾਸੀ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਹਿਦ ਬਹੁਤ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਸੀ। ਲੂੰਸ਼ੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਦ ਖਾਣ ਦਾ ਲਾਲਚ

ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਦ ਖਾ ਜਾਣ ਦੀ ਤਰਕੀਬ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲੂੰਮੜੀ ਅਤੇ ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਦੋਵੇਂ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੱਧਮੱਖੀਆਂ ਦਾ ਛੱਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤਾ। ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਨੇ ਲੂੰਮੜੀ ਨੂੰ ਲੱਕੜੀਆਂ ਇੱਕਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਬਾਲ ਕੇ ਪ੍ਰੀਅਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਲੂੰਮੜੀ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਦੀ ਝੋਪੜੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਸ਼ਹਿਦ ਨੂੰ ਚੱਟ ਕਰ ਜਾਣ ਦੀ ਤਰਕੀਬ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ।

ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਨੇ ਲੂੰਮੜੀ ਨੂੰ ਲੱਕੜੀਆਂ ਇੱਕਠੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਝਟ ਬੋਲੀ— "ਦਾਦਾ! ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਗਲਾ ਸੁੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਨਦੀ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਲੂੰਮੜੀ ਨਦੀ ਵੱਲ ਦੌੜ ਪਈ।

ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਲੂੰਮੜੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤਾਂ ਭਾਲੂ

ਦਾਦਾ ਖੁਦ ਹੀ ਲੱਕੜੀਆਂ ਇੱਕਠੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਲੂੰਮੜੀ ਦੇੜਦੀ ਹੋਈ ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਗੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹਿਦ ਖਾ ਕੇ ਦੇੜਦੀ ਹੋਈ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਦੇ

ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੀ। ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਲੱਕੜੀਆਂ ਬਾਲ ਕੇ ਛੱਤਾ ਤੋੜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਲੂੰਮੜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਨੇ ਹਾਂਡੀ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਬੜਾ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਹਾਂਡੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਨੇ ਨਵੇਂ ਛੱਤੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿੱਚੋਂ ਲੂੰਮੜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਦ ਦਿਤਾ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ੍ਹ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਗਏ। ਇਕ ਛੱਤਾ ਲੱਭ ਕੇ ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਨੇ ਲੂੰਮੜੀ ਨੂੰ ਲੱਕੜੀਆਂ ਇੱਕਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਅੱਗ ਬਾਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਲੂੰਮੜੀ ਨੇ ਪਿਆਸ ਦਾ ਬਹਾਰ ਨਿਕਲ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਲੂ ਦਾਦਾ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ।

ਅੱਜ ਵੀ ਲੂੰਮੜੀ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਦ ਚਟ ਕਰ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਲੂ ਨੇ ਲੂੰਮੜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਖੁਬ ਪਿਟਾਈ ਕੀਤੀ। ਚੰਦਨਵਨ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਜਾਨਵਰ ਵੀ ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਲੂੰਮੜੀ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਰਨੀ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਭਾਲੂ ਦੀ ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਲੂੰਮੜੀ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਚੰਦਨਵਨ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ। ■

ਕਵਿਤਾ : ਕਮਲ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ

ਸੁਰਜ ਅਤੇ ਹਵਾ

ਤਿਤਲੀ ਉੜੀ ਤੇ ਚਿੜੀ ਬੋਲੀ,
ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਹੁਣ ਅੱਖ ਖੋਲੀ।
ਸੁਰਜ ਨੇ ਵੀ ਕਿਰਣ ਬਿਖੇਰੀ,
ਝੁਪ ਹਵਾ ਨੇ ਠੰਡਕ ਘੋਲੀ।

ਟਹਿਣੀ ਤੇ ਹੈ ਕਲੀ ਸਰਮਾਈ,
ਤੋਤੇ ਨੇ ਵੀ ਟੇਰ ਲਗਾਈ।
ਭੱਬਿਆ ਚੰਨ੍ਹ ਤਾਰੇ ਛੁਪ ਗਏ,
ਭੱਡੂ ਨੇ ਟਰਰ-ਟਰਰ ਲਗਾਈ।

ਛੁੱਲਾਂ ਨੇ ਵੀ ਘੁੰਡ ਖੋਲ੍ਹਿਆ,
ਕਾਂ-ਕਾਂ ਕਰਕੇ ਕਾਂ ਬੋਲਿਆ।
ਉਛਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵੱਛਾ ਵੇਖੋ,
ਮੈਂ-ਮੈਂ ਕਰਕੇ ਬੱਕਰਾ ਬੋਲਿਆ।

ਹਿਲਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਾਰੇ,
ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪਿਆਰੇ।
ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਾਮ ਹੋਏ ਵੱਡਾ,
ਚਮਕਣ ਅੰਬਰੀ ਵਾਂਗ ਸਿਤਾਰੇ।।

ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦਾ ਅਨੌਥਾ ਜੰਗਲੀ ਪ੍ਰਾਣੀ **ਕੰਗਾਰੂ**

ਕੰਗਾਰੂ ਮਾਸੂਰਪੀਜਲ ਪ੍ਰਾਤੀ ਦਾ ਥਣਧਾਰੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਤੀ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਇਕ ਥੈਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ। ਕੰਗਾਰੂ ਦੀਆਂ ਲਗਭਗ ਪੰਜਾਹ ਜਾਤੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਕਾਰ-ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਭੂਮੀ ਤੇ ਵਿਚਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਬਾਂਦਰਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਉਛਲਦੇ-ਕੁੱਦਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਪ੍ਰਾਤੀ 'ਮਸਕਰੈਟ ਕੰਗਾਰੂ' ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੂੰਹਾ ਚੂਹੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੰਬਾਈ ਇਕ ਛੁੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 'ਲਾਰਜ-ਗ੍ਰੇ-ਕੰਗਾਰੂ' ਇਸ ਪ੍ਰਾਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੰਗਾਰੂ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਢਾਈ ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਵਜਨ ਲਗਭਗ ਸੌ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕੰਗਾਰੂ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਵਿੰਡਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ, ਨਿਊਗੀਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਦੀਪਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਬੜੀ ਅਨੌਥੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦੁਬਲਾ-ਪਤਲਾ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੂਛ ਮੋਟੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇਹ ਪੰਜਵੀਂ ਟੰਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੰਗਾਰੂ ਦੀ ਅਗਲੀ ਟੰਗ ਛੋਟੀ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੂਡ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰ ਕਾਫੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੰਗਾਰੂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਲੰਮੀਆਂ-ਲੰਮੀਆਂ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੇਟ ਦੀ ਥੈਲੀ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕੰਗਾਰੂ ਇਕ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁਖ ਭੋਜਨ ਜੰਗਲੀ ਘਾਹ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੜਾ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਦਾ ਜੀਵ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਤਾਓਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਮਤੌਰ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਘਾਹ ਚਰਦੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਲੰਮੀਆਂ-ਲੰਮੀਆਂ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਭੱਜਣ ਦੀ ਗਤੀ ਪੰਜਾਹ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਚਾਲੀ-ਚਾਲੀ ਛੁੱਟ ਲੰਮੀ ਛਾਲ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

ਕੰਗਾਰੂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਠੀਕ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀ ਵਸਤੂ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਸੁਣਨਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਬੜੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੰਗਾਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਜਨਨ ਪ੍ਰਕਿਊਾ ਬੜੀ ਅਨੋਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਜਨਨਕਾਲ ਮਾਤਰ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਹੈ। ਮਾਦਾ ਕੰਗਾਰੂ ਇਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਨਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਅਪੂਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾ ਅੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੰਨ। ਆਕਾਰ ਮਾਤਰ ਇਕ ਇੰਚ ਅਤੇ ਵਜਨ ਪੰਝੀ ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਦਾ ਕੰਗਾਰੂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਟੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚਕਾਰ ਮੁਲਾਇਮ, ਹੁੰਦਾਰ ਇਕ ਥੈਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਦਾ ਕੰਗਾਰੂ ਜਨਮ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਦ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਥੈਲੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਥਣ ਵੀ ਥੈਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੰਗਾਰੂ ਦਾ ਨਵਜਾਤ ਬੱਚਾ ਐਨਾ ਸ਼ਕਤੀਹੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪੀ ਸਕਦਾ। ਮਾਦਾ ਕੰਗਾਰੂ ਦੇ ਥਣ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਛੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁੱਧ ਨਿਕਲਣ

ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮਾਦਾ ਕੰਗਾਰੂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਦੀ ਥੈਲੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪਾਲਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਬੱਚਾ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਥੈਲੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਝਾਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਦਾ ਕੰਗਾਰੂ ਜਦ ਚਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਦੌ-ਚਾਰ ਪੱਤੀਆਂ ਤੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਉਹ ਥੈਲੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜਿਉਂ ਹੀ ਆਸ-ਪਾਸ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਆਹਟ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਥੈਲੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਲੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਲ ਤਕ ਇਹੀ ਸਥਿਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਦ ਉਹ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਆਜ਼ਾਦ ਰੂਪ ਨਾਲ ਵਿਚਰਣ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਦੌ-ਛਾਈ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕੰਗਾਰੂ ਪੂਰਣ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੰਗਾਰੂ ਇਕ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਦਾ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਹਿੰਸਕ ਪਸੂਆਂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਖਤਰਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੀਵ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤਿਆਂ, ਜਹਿਰੀਲੇ ਸੱਪਾਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹਨੂੰ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ■

ਰੰਗ ਕੁਰੋ

ਨਾਂ ਉਮਰ

ਪੂਰਾ ਪਤਾ.....

.....

.....

ਅਪ੍ਰੈਲ 2020 ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

► ਪਹਿਲਾ ਨੰ :

ਵਿਧਿਨ ਬਜਾਚ (ਉਮਰ 9 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ - ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਪੁਰ
ਜ਼ਿਲਾ - ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ (ਪੰਜਾਬ)

► ਦੂਜਾ ਨੰ :

ਅਮਨਦੀਪ (ਉਮਰ 7 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ - ਅਨੂਪਗੜ੍ਹ
ਜ਼ਿਲਾ - ਸ਼੍ਰੀਗੰਗਾਨਗਰ (ਰਾਜਸਥਾਨ)

► ਤੀਜਾ ਨੰ :

ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ (ਉਮਰ 8 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ - ਡੱਡਰ
ਜ਼ਿਲਾ - ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ (ਪੰਜਾਬ)

ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ -

ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ (ਨਵਾਂ ਸਹਿਰ),
ਨਿਤਿਨ ਕੌਰ (ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ),
ਵੰਸ਼ਿਕਾ ਬੇਬੇ (ਬੁਛਲਾਡਾ),
ਰਾਧਾ (ਜਗਰਾਉ),
ਪਰਵੀਨ ਕੌਰ (ਨਾਨਕ ਨਗਰੀ),
ਸਮੀਪਤਾ ਖੁਰਾਨਾ (ਜਲੰਧਰ),
ਸ਼ੁਭ੍ਰੀਤ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ),
ਸਹਿਜ ਬਾਂਸਲ (ਪਾਤੜਾ),
ਗੁਰਮੁਖ ਨੂਰ (ਗੁਮਟਾਲਾ),
ਸਿਦਕ ਭਾਟੀਆ (ਦੌਰਾਹਾ),
ਸੁਖਮੀਤ (ਸਰਦੂਲਗੜ੍ਹ),
ਪ੍ਰੇਰਨਾ (ਬੇਦੀ ਨਗਰ),
ਗੁਰਵੰਦਰ (ਜੀਰਾ),
ਹਰਸੂਲ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ),
ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਮਾਨਸਾ),
ਹਰਸ਼ਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (ਭੁਰਾਲੀ),
ਅਰਸਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਕੁਪੋਵਾਲ),
ਜਸਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (ਬੋਹਾ),
ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ (ਭੈਰੋ ਮਾਜ਼ਰਾ)

ਮਾਰਚ ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ

ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਤੇ ਇਕ ਚਿੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਚਿੱਤਰ 'ਚ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਰੰਗ ਭਰ ਕੇ **25 ਅਪ੍ਰੈਲ 2021** ਤਕ ਸੰਪਾਦਕ, 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ', ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ, ਦਿੱਲੀ-9 ਦੇ ਦਫਤਰ ਚ ਭੇਜ ਦਿਓ।

ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' ਦੇ **ਮਈ 2021** ਅੰਕ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ।

15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

□ ਮਦਨ ਰਾਣਾ

ਹੋਲੀ ਦੀ ਧਮਾਲ

ਹਰ ਪਾਸੇ ਅੱਜ ਹੋਲੀ ਦੀ ਧਮਾਲ,
ਉੱਡੁਂਦੇ ਗੁਲਾਲ ਮਿੱਤਰੋ।
ਗਾਂਉਂਦੇ ਗਭਰੂ ਤੇ ਨੱਚਦੇ ਨੇ ਬਾਲ,
ਕਰਦੇ ਕਮਾਲ ਮਿੱਤਰੋ।

ਗਲੀਆਂ ਚ ਲਾਲਾ-ਲਾਲਾ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੋਵੇ ਪਈ।
ਪੱਮੀ ਸਹੇਲੀਆਂ ਤੋਂ, ਮੁੱਖੜਾ ਲਕੇਵੇ ਪਈ।
ਮੀਰਾਂ ਲੁੱਕੀ ਨੂੰ ਲਿਆਈ ਦੀਪੀ ਭਾਲ,
ਚੱਲੀ ਨਾ ਕੋਈ ਚਾਲ ਮਿੱਤਰੋ।
ਹਰ ਪਾਸੇ - - - -
ਛੋਟਾ-ਵੱਡਾ ਅੱਜ ਕੋਈ, ਵੇਖਦਾ ਨਾ ਕਿਧਰੇ।
ਬੱਚ ਕੇ ਨਾ ਜਾਵੇ ਅੱਜ, ਜਿਹੜਾ ਮੂਹਰੇ ਟੱਕਰੇ।
ਮਸਾਂ ਲੰਘਿਆ ਉਡੀਕਿਦਿਆਂ ਸਾਲ,
ਕਰੋ ਨਾ ਸਵਾਲ ਮਿੱਤਰੋ।
ਹਰ ਪਾਸੇ - - - -

ਰਾਜੂ ਅਤੇ ਪੱਪੂ ਨਾਲ ਪੰਗਾ, ਪਰਦੀਪ ਦਾ।
ਪੂਜਾ ਤੇ ਨਵੇਤਾ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਸੰਦੀਪ ਦਾ।
ਰੰਗ ਪਾਉਣਾ ਇਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹਰ ਹਾਲ,
ਨੀਤ ਸਾਫ਼ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰੋ।

ਹਰ ਪਾਸੇ - - - -
ਵਿਧਿਤ ਤਾਈ ਉਸਦੀ ਮੰਮੀ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਏ।
ਕਰਦੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਭੈਣ ਯਸ਼ਿਕਾ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਏ।
ਤੁਸੀਂ ਬੇਡਣਾ ਏ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ,
ਰੱਖਣਾ ਬਿਆਲ ਮਿੱਤਰੋ।

ਹਰ ਪਾਸੇ - - - -
ਮਦਨ ਤੇ ਰਾਣਾ ਨਾਲੇ, ਖੇਮੂ, ਪੱਪੀ ਆਏ ਨੇ।
ਜੋਤੀ, ਸਹਿਜ, ਅਤੁਲ ਅਤੇ ਰਿੰਨੀ ਨੂੰ ਲਿਆਏ ਨੇ।
ਕਰ ਗਿਆ ਵੀਰਾ ਗੁੰਜਨ ਕਮਾਲ,
ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਭਾਲ ਮਿੱਤਰੋ।

ਹਰ ਪਾਸੇ - - - -

ਕਹਾਣੀ : ਗੋਵਿੰਦ ਭਾਰਦਵਾਜ਼

ਨੀਲਮ ਪਰੀ ਅਤੇ ਮੌਨੂੰ

ਇ ਕ ਲੜਕਾ ਸੀ ਮੌਨੂੰ। ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਬੜੇ ਨਖਰੇ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮੰਮੀ ਪਾਪਾ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਆਦਤ ਤੋਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਮੌਨੂੰ ਦੀ ਇਸ ਗੰਦੀ ਆਦਤ ਤੋਂ ਛਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਰਾਤ ਮੌਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸੌ ਰਿਹਾ ਸੀ। "ਮੌਨੂੰ ਓ ਮੌਨੂੰ ਕੀ ਤੂੰ ਸੌ ਰਿਹਾ ਹੈ?"

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੌਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਜਿਹੀ ਪਰੀ ਖੜੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੌਨੂੰ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਠਾਇਆ ਸੀ।

"ਆਪ ਕੌਣ ਹੋ?" ਮੌਨੂੰ ਨੇ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਂ ਨੀਲਮ ਪਰੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਰੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਈ ਹਾਂ।" ਨੀਲਮ ਪਰੀ ਨੇ ਪਲਕਾਂ ਝਪਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

ਮੌਨੂੰ ਬੋਲਿਆ— "ਆਉ ਅੰਦਰ ਆਉ, ਬਾਹਰ ਕਿਉਂ ਖੜੀ ਹੋ?"

"ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਠੀਕ ਹਾਂ।" - ਪਰੀ ਬੋਲੀ।

"ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸ ਮੌਨੂੰ ਤੂੰ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਨਖਰੇ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਪਤਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਇਸ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਕਿੰਨੇ ਦੁੱਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

"ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਪਰੀ ਜੀ?" - ਮੌਨੂੰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਂ ਪਰੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਦੁੱਖ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ।" ਨੀਲਮ ਪਰੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ।

"ਠੀਕ ਹੈ ਪਰੀ ਜੀ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਦੁੱਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਮੇਰੀ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ।" - ਮੌਨੂੰ ਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਰਤ?"

"ਆਪ ਰੋਜ਼ ਮੌਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਖਿਡਾਉਣੇ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਵੀ ਨਾਲ ਲਿਆਉਣਾ। ਮੌਨੂੰ ਨੇ ਸ਼ਰਤ ਦੱਸੀ।"

ਨੀਲਮ ਪਰੀ ਮੁਸਕਰਾਈ ਅਤੇ ਬੋਲੀ - "ਬਸ

ਅੰਨੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ। ਮੈਂ ਰੋਜਾਨਾ ਖਿਡਾਉਣੇ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਤਾਂ ਭੇਜ ਦਿਆ ਕਰੂੰਗੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਉਂਗੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਨੂੰ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਨਾ। 'ਮੌਨੂੰ ਨੇ ਨੀਲਮ ਪਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਟਾਟਾ.... ਬਾਏ-ਬਾਏ... ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਚਲੀ ਗਈ। ਮੌਨੂੰ ਨੇ ਝੱਟ ਨਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ ਕੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਵੇਖਿਆ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਥੇ ਸੁੰਨਸਾਨ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਚੁਪਚਾਪ ਜਾ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ।

ਸਵੇਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਅਲਾਰਮ ਵੱਜਿਆ। ਮੌਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਦੇ ਕੰਮ ਪੂਰੇ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਵੀ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਖੁਸ਼ ਸਨ।

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਮਿਲਣ ਲੱਗਾ। ਉਹਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਚਮੁਚ ਨੀਲਮ ਪਰੀ ਉਸ ਲਈ ਖਿਡਾਉਣੇ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਭਿਜਵਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਫਿਰ ਨੀਲਮ ਪਰੀ ਮੌਨੂੰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੌਨੂੰ ਚੰਗਾ ਬੱਚਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮੰਮੀ-ਪਾਪਾ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੌਨੂੰ ਨੇ ਨੀਲਮ ਪਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮੰਮੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੱਸੀ ਅਤੇ ਬੋਲੀ - "ਮੇਰਾ ਰਾਜਾ ਬੇਟਾ, ਮੈਂ ਹੀ ਨੀਲਮ ਪਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਕੇ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੈਨੂੰ ਸੁਧਾਰਣ ਦਾ ਕੋਈ ਢੂਸਰਾ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

"ਉਹ ਖਿਡਾਉਣੇ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ।"

- ਉਹ ਬੋਲਿਆ।

"ਹਾਂ-ਹਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਤੇਰੇ ਲਈ ਰੱਖਦੀ ਸੀ।"

ਮੰਮੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਾਲਾ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਫੇਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

ਮੌਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਮੀ ਨਾਲ ਚਿਪਕ ਗਿਆ।

ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ

- ✿ ਜਦ ਤਕ ਜੀਣਾ, ਤਦ ਤਕ ਸਿਖਣਾ, ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਉਤਮ ਸਿਖਿਆ ਹੈ।
- ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ
- ✿ ਮੁੱਲਹੀਨ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਵਲ ਖਾਣ ਲਈ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੁੱਲਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਵਲ ਜਿਉਣ ਲਈ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਸੁਕਰਾਤ
- ✿ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਮਾਨਵ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਮੰਤਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਬੀ.ਆਰ. ਅੰਬੇਡਕਰ
- ✿ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਸ਼ਟ ਉਠਾਇਆ ਉਹ ਮਾਂ ਹੈ।
- ✿ ਮਾਨਵ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ।
- ਮਹਾਂਭਾਰਤ
- ✿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹ ਤਾਂ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪਹਿਚਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾਈਕ ਕੀ ਹੈ?
- ✿ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਖਾਲੀ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਨਾ।
- ਮੈਲਕਮ ਫੌਬਸ
- ✿ ਸਫਲਤਾ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅਤੇ ਨਜ਼ਿਨਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।
- ਏਡਿਸਨ
- ✿ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਨੂੰ ਅਨੰਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।
- ✿ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਹੇਨਰੀ ਡੇਵਿਡ ਥੋਰੋ
- ✿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁਰਾ ਮਤ ਸੋਚੋ। ਹਰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾ ਦਿੜਾਟੀਕੋਣ ਅਪਨਾਇਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ✿ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚੋ, ਸਮਝੋ ਫਿਰ ਕਰੋ।
- ✿ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਭਵਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਵਿਚਕਾਰ ਛੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਮਹਾਂਰਿਸ਼ੀ ਅਰਵਿੰਦ

ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਤਾ : ਜੇ. ਸੀ. ਨਿਰੰਕਾਰੀ

ਅਨੋਖੀ ਹੋਲੀ

ਹੋ ਲੀ ਦਾ ਦਿਨ
ਸੀ। ਅਮਨ
ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ
ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਇਕ
ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ
ਸੀ। ਚਾਣਚੱਕ ਕਿਸੇ ਨੇ
ਉਸ ਉਪਰ ਪਾਣੀ ਦੀ
ਬਾਲਟੀ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਅਮਨ
ਇਕਦਮ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ
ਉਪਰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਰਾਰਤੀ ਜੱਗੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ
ਚੀਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਹੋਲੀ ਹੈ।”

ਅਮਨ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਠਰ-ਠਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਾਪਿਸ ਘਰ ਮੁੜ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਸੁੱਕੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨ ਕੇ ਢੂਜੀ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਮਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਲਈ ਘਰੋਂ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜਿਸ ਗਲੀ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਟੱਬਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਗਲੀ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਸੀ। ਉਥੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹੀ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਾਹਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸੈਰ ਕਰਿਆ ਕਰਨ। ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ, ‘ਮੈਂ ਅਮਨ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕਈ ਰੁਖ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਗਾਏ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਰੁਖ ਹੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਨੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲੇਗੀ? ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੋ ਗਿਆ ਅੱਜਕੱਲ।’’

ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਜਿਆਦਾ ਨਾ ਬੋਲ ਸਕਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹ ਛੁੱਲਣ ਲੱਗਦਾ। ਅਮਨ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪੜਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸੜਕ ਤੇ ਲੱਗੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਲਾਲਚੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਉਹਨਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਪੇ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਕੁਹਾੜਾ - - - -।

ਅਮਨ ਨੂੰ ਜੱਗੀ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਬਕ ਸਿਖਾਵੇ ਪਰ ਫਿਰ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਸੰਕਟ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧੀਰਜ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਮਨ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਪਿਆ ਕੇ ਘਰ ਮੁੜ ਆਇਆ। ਤਦ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾ ਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਅਮਨ ਨੇ ਆ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਤਰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪਿਚਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਢੂਜੇ ਨੂੰ ਰੰਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਮਨ

ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਖੁਬ ਹੋਲੀ ਖੇਡੀ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਮਜ਼ਾਕ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ।

“ਅਮਨ ਤੂੰ ਹੋਲੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖੇਡ ਰਿਹਾ?” ਦੂਜੀ
ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਦੀਪਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

ਅਮਨ ਬੋਲਿਆ, “ਮੇਰੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਹਸਪਤਾਲ
ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨੇ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ
ਖਾਣਾ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੰਮੀ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਨੇ।”

ਫਿਰ ਅਮਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ
ਖਾਣਾ ਵੀ ਖੁਆ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਵੇਖਿਆ,
ਜੱਗੀ ਫਿਰ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ
ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਗੁਬਾਰੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲਾ
ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਜੱਗੀ ਨੇ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ
ਰਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਗੁਬਾਰਾ ਮਾਰਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਰਿਕਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਸੈ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ
ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੌੜ ਗਿਆ।

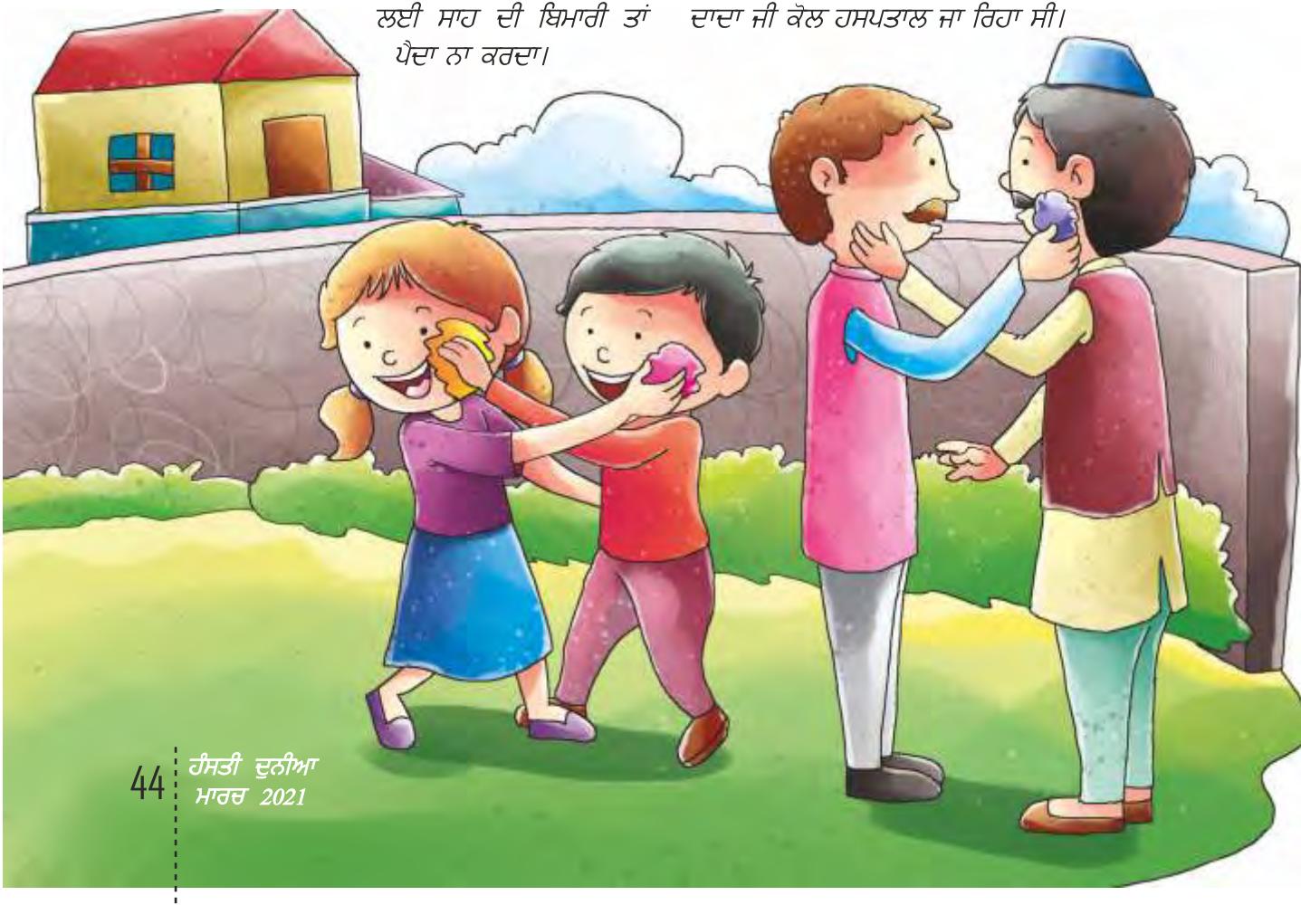
ਅਮਨ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ
ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ
ਜੇਕਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਰੁਖ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ
ਹੁੰਦਾ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਉਹਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ

ਲਈ ਸਾਹ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤਾਂ
ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰਦਾ।

ਅਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਸੁੱਝੀ। ਰੰਜਨ ਤੇ ਮਧੁਰ ਉਸ
ਦੇ ਪੱਕੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਹ ਯੋਜਨਾ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਮਧੁਰ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਪੰਮੀ ਨੂੰ
ਬੁਲਾ ਲਿਆਇਆ। ਉਹ ਪੰਜਵੀਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ
ਯੋਜਨਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ
ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, “ਵਾਹ! ”

ਅਮਨ ਦੇ ਦੋਸਤ ਮੁੱਹਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ
ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
ਵੇਖਦਾ, ਉਥੇ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਾਰੁਲ, ਬੰਟੀ, ਪਰਨੀਤ,
ਨਿਰਮਲ, ਅੰਕੁਸ਼, ਨਾਗੇਸ਼, ਬਲਦੇਵ, ਵਿਜੇ, ਸ਼ੀਲਾ ਤੇ
ਦਾਮਨੀ ਵੀ ਉਥੇ ਆ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਰੰਗਾਂ
ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਲਿਫਾਫੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ।

ਹੁਣ ਅਮਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ
ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਅੱਖਰ ਲਿਖੇ।
ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਕੋਲੋਂ ਅੱਠ ਦਸ ਪੁਰਾਣੇ
ਅਖਬਾਰ ਵੀ ਮੰਗਵਾ ਲਏ। ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ
ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਾਰੀ ਜੱਗੀ ਵੀ
ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਨ ਦੇ ਪੜਦਾਦਾ
ਜੀ ਦੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਮਨ
ਕੋਲੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ
ਦਾਦਾ ਜੀ ਕੋਲ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਮਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਆਪ ਜੇਨਨ ਤੇ ਮਧੁਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ।

ਅਮਨ ਨੇ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਬੱਚੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ? ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਏ।

ਅਮਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਲੈ ਆਇਆ।

“ਅਕਲ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਹੂਰਤ ਕਰੋ - - - /” ਅਮਨ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੇ ਅਖਬਾਰ ਚੁੱਕੇ। ਫਿਰ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ,
“ਰੁੱਖਾਂ ਬਿਨ ਸੁੰਨਾਂ ਸੰਸਾਰ। ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗੀਨ ਤਿਉਹਾਰ।”

ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਬੱਲੇ, “ਬੱਚਿਓ, ਹੋਲੀ ਦੇ ਦਿਨ ਇਹ ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਖੁਬਸੂਰਤ ਅੱਖਰ ਲਿਖ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਕੇਵਲ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਬਚਾਈ ਏ। ਜੇ ਰੁੱਖ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹੀ ਸਕਾਂਗੇ। ਸਾਫ਼-ਸੁਖਰੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਵਰਗਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਗੁਲਾਲ ਲਗਾਇਆ। ਖੁਦ ਵੀ ਲਗਵਾਇਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਹਿਰ ਦੀਆਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਪੌਦੇ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ‘ਅਨੋਖੀ ਹੋਲੀ’ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ■

□ ਡਾ. ਵਿਭਾ ਸਿੰਘ ਕਿਵੇਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਲੀ?

ਕੁ

ਰਤ ਦੀ ਹੋਲੀ ਤਾਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡੀ ਹੋਲੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜ਼ੁਲਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਬਹੁਤ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਉ, ਜਾਣੀਏ, ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਕਿਉਂ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਤਿੱਬਤ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਨੱਚ-ਗਾ ਕੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ 15 ਦਿਨ ਤਕ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। “ਚੜ੍ਹੇਜ਼ੇ” ਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਚੀਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਲੋਕ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ ਪਾ ਕੇ, ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸੱਜ ਕੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕ ਅੱਗ ਨਾਲ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੇ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।

ਪੋਲੰਡ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ “ਆਰਸਿਨਾ” ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੀ ਹੋਲੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜ਼ੁਲਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਲੋਕ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਰੰਗ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਨੱਚ-ਗਾਉਂਦੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਗਲੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਬਰਮਾ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ “ਤੇਚਿਆ” ਕਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੌਤਮ ਬੁੱਧ ਇਸ ਦਿਨ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੋਲੀ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।

ਗ੍ਰੀਸ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦੇ ਦਿਨ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਰਤਾਂ ਬਰੀਚੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਝੂਲਾ ਝੂਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਵ੍ਰਾਂਸ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਬੜੇ ਧੂਮ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਮੂਰਖਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਕੇ ਇਕ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਪੀਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਪੀਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਲੋਕ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਕੇ ਗਾਧਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਜੁੜੀਆਂ ਸਾੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ “ਹੈਲੋਵੀਨ” ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਅਜੀਬ ਕਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਕਾਰਟੂਨ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਝੁਠ ਬੋਲ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਹ ਤਿੱਉਹਾਰ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਦਿਨ ਇਕ ਘਾਹ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾੜਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੜ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬੈਰ ਹੋਲੀ ਭਾਵੇਂ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਮਿਲਜੂਲ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੋਲੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ■

ਦਾਦਾ ਜੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ : ਅਜੈ ਕਾਲੜਾ

ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸੰਦਰਵਨ ਵਿੱਚ ਪਿੰਕੂ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਖਰਗੋਸ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਬੁਧੀਮਾਨ ਸੀ। ਜੰਗਲ ਦੇ ਜਾਨਵਰ ਅਕਸਰ ਉਸ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਪਿੰਕੂ ਖਰਗੋਸ ਨੇ ਬੁਧੀਮਾਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਮੌਨ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੇਰ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੇਲੀ-ਹੇਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦਾ ਘੁੰਮਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਖਾਣੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਿਆ। ਮੌਸਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਰਸਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਮੁਨਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖ ਕਾਲੇ-ਕਾਲੇ ਜਾਮੁਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ, ਕਾਲੇ-ਕਾਲੇ ਰਸੀਲੇ ਜਾਮੁਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਿੰਕੂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਆਇਆ।

ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਜਾਮੁਨ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਤੋਤਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਕੁੰਡ ਜਾਮੁਨ ਖਾਂਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਖਰਗੋਸ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ - "ਪਿਆਰੇ ਤੋਤਿਉ! ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ ਬੋੜੇ ਜਿਹੇ ਜਾਮੁਨ ਸੁੱਟ ਦਿਓ।"

ਉਹਨਾਂ ਤੋਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿੱਠੂ ਨਾਂ ਦਾ ਤੋਤਾ ਬੜਾ ਸ਼ਗਰਤੀ ਅਤੇ ਚੰਚਲ ਸੀ। ਉਹ ਉਪਰੋਂ ਹੀ ਬੋਲਿਆ - "ਦਾਦਾ ਜੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਆਪ ਗਰਮ ਜਾਮੁਨ ਖਾਉਗੇ ਜਾਂ ਠੱਡੇ?"

ਪਿੰਕੂ ਖਰਗੋਸ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ - "ਭਲਾ ਜਾਮੁਨ ਵੀ ਕਿਤੇ ਗਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਚਲੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਜ਼ਾਕ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਂਹੂੰ ਬੋੜੇ ਜਿਹੇ ਜਾਮੁਨ ਤੋੜ ਦਿਓ।"

"ਕਿਥੇ ਬੇਟਾ? ਇਹ ਤਾਂ
ਸਪਾਰਣ ਠੰਡੇ ਜਾਮੁਨ ਹੀ
ਹਨ।" ਖਰਗੋਸ ਬੋਲਿਆ।

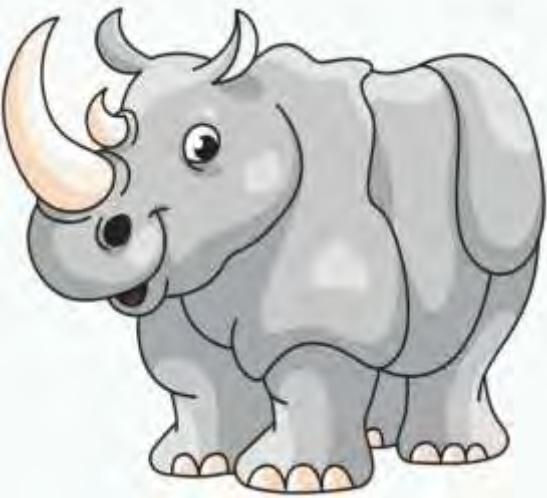
ਨੌਜਵਾਨ ਤੱਤੇ ਨੇ ਚੱਕ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ—
"ਕੀ ਕਿਹਾ ਠੰਡੇ ਹਨ? ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪ
ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੁਕ-ਛੁਕ ਕੇ ਕਿਉਂ ਖਾ
ਰਹੇ ਹੋ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਗਰਮ
ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੀ ਖਾਧੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।"

ਮਿੱਠੇ ਤੱਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ
ਗਜ਼ ਹੁਣ ਜਾ ਕੇ ਪਿੰਕੂ
ਖਰਗੋਸ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ
ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਬੜਾ
ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ।
ਵਿਦਵਾਨ ਪਿੰਕੂ ਖਰਗੋਸ
ਜਗ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਵਿੱਚ
ਛੋਟੇ ਤੱਤੇ ਤੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ
ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਘੁੰਡ ਦੂਰ
ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦਿਨ ਪਿੰਕੂ ਖਰਗੋਸ ਦਾ ਘੁੰਡ
ਚੁਰ-ਚੁਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ
ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਘੁੰਡ
ਬੁਧੀਮਤਾ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਲ ਕਵਿਤਾ : ਸੁਦੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ

ਗੈੜਾ

ਅਸਾਮ ਦਾ ਰਾਜ ਪਸੂ ਹੈ ਗੈੜਾ।
ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਇਸ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ।

ਸਿਰ ਤੇ ਸੋਭਦਾ ਸਿੰਗ ਹੈ ਇਸ ਦੇ,
ਜੀਵ ਹੈ ਇਹ ਸੁਘੜ ਸਿਆਣਾ।

ਦਲਦਲੀ ਬਾਵਾਂ ਤੇ ਲੇਟਣਾ ਲੋਚੇ,
ਫਲ, ਘਾਹ ਛੁਸ ਇਸ ਦਾ ਖਾਣਾ।

ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਸੰਦ ਇਹ ਜੀਵ ਹੈ ਭਾਵੇਂ,
ਪਰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਾਣਾ।

ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਵੇ,
ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਫਿਰ ਬੱਚ ਕੇ ਜਾਣਾ।

ਭਾਵੇਂ ਵੱਡੇ ਕੱਦ ਵਾਲਾ ਹੈ,
'ਸੁਦੇਸ਼' ਇਹ ਜੀਵ ਹੈ ਬੜਾ ਨਿਮਾਣਾ।

Form-IV (See Rule - 8)

1. Place of Publication	Sant Nirankari
Satsang Bhawan,
Sant Nirankari Colony,
Delhi- 110009
2. Periodicity of Publication	Monthly
3. Printer's Name
(whether citizen of India)
Address	C.L. Gulati
Yes, Indian
Room No. 11
Gurbachan Niwas
Sant Nirankari
Mandal,
Sant Nirankari Colony,
Delhi-110009
4. Publisher's Name
(whether citizen of India)
Address	C.L. Gulati
Yes, Indian
Room No. 11
Gurbachan Niwas
Sant Nirankari
Mandal,
Sant Nirankari Colony,
Delhi-110009
5. Editor's Name
(whether citizen of India)
Address	Sulekh Saathi
Yes, Indian
2/60, 3rd Floor
Sant Nirankari Colony,
Delhi-110009
6. Name & Address of
individuals, who own the
newspaper and partners
or share holders holding
more than one percent of
the total capital.	Sant Nirankari Mandal,
Sant Nirankari Colony,
Delhi-110009

I, C.L. Gulati, do hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Date : 1.3.2021

C.L. Gulati
Publisher

radio.nirankari.org

24x7

kids.nirankari.org

Catch the latest episode
on **23rd** of every month

Bhakti Sangeet

radio.nirankari.org

Catch the latest episode
on **20th** of every month

www.nirankari.org

Catch the latest episode
on **10th** of every month

Voice Divine
Voice Divine

radio.nirankari.org

Catch the latest episode
on **1st & 16th** of every month

Video & Audio Webcasts on www.nirankari.org - Every month

SANT NIRANKARI MISSION

Registered with the
Registrar of Newspaper
For India Under RNI No. 32345/1977

Delhi Postal Regd. No. DL (N)/137/2021-2023
Licence No. U (DN)-60/2021-23
Licenced to post without Pre-payment

ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ

ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਨਿਰਕਾਰੀ ਪੱਤਰ-ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ : ਸੰਤ ਨਿਰਕਾਰੀ, ਏਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੱਤਰ-ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਅਪਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਆਪ ਆਪਣਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. ਅਤੇ ਈ-ਮੇਲ ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਈ-ਮੇਲ:

sulekh.sathi@nirankari.org

ਅਤੇ patrika@nirankari.org

ਅਤੇ WhatsApp Mobile No. 9266629841 ਤੇ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਭੇਜੋ ਤਾਂਕਿ ਆਪਦਾ ਰਿਕਾਰਡ update ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਲਈ

- ❖ 'ਸੰਤ ਨਿਰਕਾਰੀ' ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮਾਸਿਕ ਪੜ੍ਹਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਧਿਆਤਮ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਤਾਲਮੇਲ ਦਾ ਜਤਨ ਵੀ ਇਸ ਪੜ੍ਹਕਾ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ❖ ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜਾ ਸਮਾਚਾਰ-ਪੱਤਰ 'ਏਕ ਨਿਸ਼ਾਨ' ਦੀ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਮੁੱਖਰੂਪ ਵਿਚ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਲੇਖ, ਗਾਹਿਰੇ ਪਾਨੀ ਪੈਠ, ਬਾਲ ਜਗਤ, ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ, ਪ੍ਰੇਰਕ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਪ੍ਰੇਰਕ ਵਿਖੂਤੀ ਆਦਿ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਆਕਰਸਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।
- ❖ ਚਾਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਛੱਪਣ ਵਾਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਬਾਲ ਮਾਸਿਕ 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' ਵਿਚ ਰੋਚਕ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਗਿਆਨਵਰਧਕ ਵਿਗਿਆਨ ਲੇਖ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ❖ ਉਪਰੋਕਤ ਪੱਤਰ-ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸੱਮਗਰੀ ਜਿਵੇਂ ਲੇਖ, ਗੀਤ, ਕਹਾਣੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਆਦਿ ਈ-ਮੇਲ: sulekh.sathi@nirankari.org ਅਤੇ editorial@nirankari.org ਤੇ ਹੀ ਭੇਜੋ ਤਾਂਕਿ ਆਪ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

□ ਸੁਲੇਖ 'ਸਾਥੀ',
ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਪਾਦਕ, ਪੜ੍ਹਕਾ ਵਿਭਾਗ